

Daniyal

Daniyal wə uning dostliri •••• Daniyal Nebokadnəsarning ordisida

¹ Yəhuda padixahı Yəhoyakim təhtkə olturup üqinqi yili, Babil padixahı Nebokadnəsar Yerusalemoğa hujum kilip uni muhasirə kiliwalidi. ■ ² Rəb Yəhudaning padixahı Yəhuyakimni, xundaqla Hudaning öyidiki kaqa-kuqilarning bir kismini uning kوليوa tapxurup bərđi. U əsirlərni Xinar zeminiوa, əzi qokunidiوan məbudning buthanisiوa elip bardi wə bulap kəlgən kaqa-kuqilarni buthanining həziniSIGə koydi. □

³ Padixah Nebokadnəsar bax aowwat owojidari Axpinazoğa əsirgə quxkən Israillar iqidin han jəmətidikilərdin wə esilzadə yigitlərdin birnəqqidin tallap elip qikixni buyrudi. □ ■

⁴ Bu yaxlar nuqsansiz, kelixkən, danixmən-ukumuxluk, mol bilimlik, mutəpəkkur, orda hizmitidə boluxka layakətlik, yənə kelip kaldiyələarning ilim-pənlirini həm tilini

■ **1:1** 2Pad. 24:2, 3; 2Tar. 36:6 □ **1:2** «**Hudaning öyi**» — mukəddəs ibadəthana, əlwəttə. □ **1:3** «**bax aowwat owojidari Axpinaz**» — «aowwat» padixah sarayidiki kenizəklərgə qaraydiوan, piqiloan ər kixi. Ularning baxka wəzipiliri bar boluxi mumkin. Mumkinqiliki yənə barki, muxu yərdə «bax aowwat owojidari» padixahlarning barlik əmədarlarning bexini kərsitidu. Əgər muxu toowra bolsa «bax əmədar» dəp tərjimə kilixka toowra kelidu. ■ **1:3** Yəx. 39:7

■ **1:1** 2Pad. 24:2, 3; 2Tar. 36:6 □ **1:2** «**Hudaning öyi**» — mukəddəs ibadəthana, əlwəttə. □ **1:3** «**bax aowwat owojidari Axpinaz**» — «aowwat» padixah sarayidiki kenizəklərgə qaraydiوan, piqiloan ər kixi. Ularning baxka wəzipiliri bar boluxi mumkin. Mumkinqiliki yənə barki, muxu yərdə «bax aowwat owojidari» padixahlarning barlik əmədarlarning bexini kərsitidu. Əgər muxu toowra bolsa «bax əmədar» dəp tərjimə kilixka toowra kelidu. ■ **1:3** Yəx. 39:7

əginələydiqan boluxi kerək idi. □ ⁵ Padixah ular toqrisida ular üq yiloqıqə hər küni padixah yəydiqan nazu-nemətlər wə xarablar bilən ozuklandırulsun, muddət toxqanda padixahning aldida hizməttə bolsun dəp bekitti.

⁶ Tallanoqan Yəhuda kəbilisidiki yaxlardin Daniyal, Hənanıya, Mixael wə Azariyalar bar idi. ⁷ Aqwat bexi ularoqa yengi isimlar, yəni Daniyaloqa Bəltəxasar, Hənanıyaqoqa Xadrak, Mixaeloqa Mixak, Azariyaqoqa Əbədnego degən isimlarni qoydi.□

⁸ Daniyal padixah bəlgiligən nazu-nemətlər wə xahanə xarabliri bilən özini *Huda aldida* napak qılmaslıkqa bəl baqlidi; xunga u aqwat bexi-din özining napak qilinmaslıkioqa yol qoyuxini

---

□ **1:4 «yənə kelip kaldıylərnıng ilim-pənlirini həm tilini əginələydiqan boluxi kerək idi** — «Kaldıyə» Babil imperiyəsıdiki muhım bir nahıyə idi, xu yərdikilər «alıyjanap kixilər» dəp qarılatti. Babil ordısınıng qaidə-yosunlırıoqa asasen munəjjimlər xu təbıqıdiki adəmlərdin boluxi kerək idi. □ **1:7 «Aqwat bexi ularoqa yengi isimlar, yəni Daniyaloqa Bəltəxasar, Hənanıyaqoqa Xadrak, Mixaeloqa Mixak, Azariyaqoqa Əbədnego degən isimlarni qoydi»** — bu qoyoqan isimlar, asasen butpərəslik bilən munasiwətlık bolup, əsli wə yengi ismilirining məniliri təwəndikidək: — Daniyal — «Huda mening sot qıloququmdur» Bəltəxasar — «Bəl (bir məbud) unıng həyatini qoqdisun». Hənanıya — «Pərwərdigar mehir-xəpəkətlıktur» Xadrak — «Aku (bir məbud)ning buyruqi» Mixael — «Hudaqo kim ohxıyalısun?» Mixak — «Aku (bir məbud)qo kim ohxıyalısun?» Azariya — «Pərwərdigar Yardəmqımdur» Əbədnego — «Nego (nur qaqıdıqan məbud)ning quli»

iltimas kildi. □ ■ 9 Əmdi Huda aqwat bexini Daniyalğa iltipat wə xapaət kərsitidiqan kılqanidi. ¹⁰ Lekin aqwat bexi Daniyalğa:

— Mən öz oqjam padixahtin qorqimən. Siləning yemək-iqmikinglarni u əzi bəlgiligən; u əgər siləni baxqa qurdax yigitlərdək saqlam qiray əməs ikən dəp qarisa, undakta silər padixaqqa mening kallamni alduruqı bolisilər, — dedi.

¹¹ Xuning bilən Daniyal kelip aqwat bexi əzigə wə Hananiya, Mixael wə Azariyalarğa təyinligən oqjidardin tələp kılıp: ¹² — Kəminilirini umaq, kəttat wə su bilənla beqip on künlük sinak kilsila.

¹³ Andin bizning qirayimiz bilən padixahtning esil tamıqini yegən yigitləning qirayini selixturup baksila, andin kəzıtixliri boyiqə kəminilirigə ix kərgəyla! — dedi. ¹⁴ Oqjidar ularning gepigə kirip, ularni on kün sinap kərxkə maqul boldi. ¹⁵ On kündin keyin qarisa, ularning qirayliri padixahtning nazu-nemətlirini yegən yigitləningkidinmu nurluq wə toloqan kərüdi. ¹⁶ Xuningdin keyin oqjidar ularğa padixaht bəlgiligən nazu-nemətləni wə iqixkə

□ **1:8** «Daniyal padixaht bəlgiligən nazu-nemətlər wə xahanə xarabliri bilən özini Huda aldida napak kılmaslıqqa bəl baqlidi» — Daniyal Yəhudıy bolıraqqa, Musa pəyoəmbərgə berilgən «mukəddəs qanun»ğa asasən, bəzi gəxlər, məsilən qoxqa, təgə, toxqan gəxini yeyixkə bolmaytti. Qan qıqarmay boqup öltürgən bolsa, yeyixkə bolmaytti. Uning üstigə, Babil ordısidikilər yegən gəxlər wə iqkən xarablar məbudlarğa beoqxlanqan bolup, axu məbudlarni mədhıyiləx üqün yəp-iqilətti. ■ **1:8** Law. 15:1-35; 17:12; Qan. 14:3-21; 1Kor. 8:4, 8-10

bəlgiligən xarabni bərməy, ularning ornida umaq, kəktatlarni berixkə baxlidi.

17 Bu tət yigitni bolsa, Huda ularni hərhil ədəbiyat wə ilim-məripəttə danixmən wə uqumuxluk qildi. Daniyalmu barliq oqayibanə alamətlər bilən qüxlərgə təbir berixkə parasətlük boldi. 18 Padixah bəlgiligən muddət toxkinida, aqwat bexi yigitlərninğ həmmisini Nebokadnəsarning aldiqə elip bardi. □

19 Padixah ular bilən bir-birləp səzləxti; yax yigitlərninğ heqkaysisi Daniyal, Hananiya, Mixael wə Azariyalarqə yətmidi. Xunga bu tətəylən padixahning hizmitidə qaldi.

20 Padixahqə danalığ-həkmət kerək bolqanda yaki yorutux kerək bolqan hərqandaq məsiligə jawab izdigəndə, ularning jawabi uning səltənitudiki barliq rəmqi-palqi yaki pir-ustazliriningkidin on həssə toqra qiqatti.

21 Daniyal Pars padixahi Qorəx təhtkə olturoqan birinqi yiloqiqə ordida dawamliq turdi. □

2

Nebokadnəsar kərgən qüx

1 Nebokadnəsar təhtkə olturup ikkinqi yili, birnəqqə qüx kərđi; uning rohi parakəndə

□ **1:18 «Padixah bəlgiligən muddət toxkinida...»** — yəni üç yil (5-ayətni kəring). □ **1:21 «Daniyal Pars padixahi Qorəx təhtkə olturoqan birinqi yiloqiqə ordida dawamliq turdi»** — Pars padixahi Qorəx 66 yildin keyin Babil imperiyasını istela qildi (miladiyədin ilgiriqi 539-yili).

bolup, uyqusi qaçti. ² Xunga padixah rəmqi-palqi, pir-ustaz, jadugər wə kaldiy munəjjimlərni qüxlirigə təbir berixkə qakirixni buyrudi. Ular kelip padixahning aldida turdi. □

³ Padixah ularəqa:

— Mən bir qüx kərdüm, bu qüxning mənisini bilixkə kənglüm nahayiti tit-tit boluwatidu, — dedi. □

⁴ Andin kaldiyələr padixahqa (aramiy tilida): — Aliyliri mənggü yaxioqayla! Qeni kəminlirigə qüxlirini eytkayla, biz təbir berimiz, — dedi. □

⁵ Padixah kaldiyərgə: — Məndin buyruk! Silər awwal kərgən qüxümni eytip andin təbir berixinglar kerək. Undak kilmisanglar kiyma-qiyma kiliwetilisilər, öyünglər həjəthaniəqa aylanduruwetilidu! ■ ⁶ Ləkin qüxümni eytip, uningəqa təbir berəlisənglər məndin sowəqatlar, in'amlar wə aliy izzəttin muyəssər bolisilər. Əmdi qüxümni eytinglar, təbir beringlar! — dedi.

⁷ Ular padixahqa yənə bir kətim:

— Aliyliri qüxlirini eytkayla, andin əzlrigə təbirini eytip berimiz, — dedi.

⁸ Bu qəqəda padixah jawabən:

— Xübhisiziki, silər pərmanimdin

□ **2:2 «kaldiy munəjjimlər»** — Kaldiyə Babil imperiyəsidi muhim bir rayon idi, xu yərdikilər «aliyjanap kixilər» dəp qarilatti. Babil ordisi kaidə-yosunliriəqa asasen munəjjimlər xu təbikiədi adəmlərdin boluxi kerək idi. □ **2:3 «kənglüm nahayiti tit-tit boluwatidu»** — ibraniy tilida «rohim nahayiti tit-tit boluwatidu».

□ **2:4 «Andin kaldiyələr padixahqa (aramiy tilida): — Aliyliri mənggü yaxioqayla! ... »** — muxu ayəttin tartip 8:1kiqə ayətlər aramiy tilida yeziloqan. ■ **2:5**

Dan. 3:29

qaytmaydionimni bilgəqkə, waqitni kəynigə sürüwatisilər. ⁹ Lekin qüxümnü eytip bərmisənglar, silərgə pəkət buyruqumla qalidu. Qünki silər waqit əhwalni əzgərtidu, dəp bilip əzara til biriktürüp, yaloqanqilik kılıp meni aldimaqçı bolisilər. Xunga qüxümnü eytsanglar, andin qüxümgə həkikətən təbir berələydiyolanlıqinglarni xu qaşdıla bilimən, — dedi.

¹⁰ Kaldıylər padixahqa jawabən:

— Dunyada aliylirining soriqan ixini eytip berələydiyolan heqbir adəm yoktur. Heqkandaq padixah, uning kandaq uluq yaki küqlük boluxidin kət'iynezər, rəmqi-palqi, pir-ustaz yaki kaldiy munəjjimlərgə mundaq tələpni koyqan əməs. ¹¹ Qünki aliylirining soriqanliri həkikətən alamət müxkül, ilahlardin baxqa heqkim uni ayan kılalmaydu. Lekin ilahlarning makani insanlar arisida əməs, — dedi.

¹² Padixah kattik qəzəpliniq aqqıqlanoqan halda, Babil ordısidiki barlıq danixmənlərnü öltürüxnü əmr kıldı. ¹³ Xuning bilən padixahning barlıq danixmənlərnü öltürüx toqrisidiki buyruqi qüxürüldi. Xunga *hizmatkarliri* Daniyal wə uning dostlirininu öltürüx üqün izdidi.

Hudaning Daniyaloqa qüxnü wə mənisini ayan kılıxi

¹⁴ Xu qaşda Daniyal Babildiki danixmənlərnü öltürüx əmrini ijra kılıqılı qıkkən padixahning hususiy muhəpizətgilər baxlıqi Ariokqa aqılanə

wə danixmənlarqə jawab qayturup ¹⁵ uningdin: — Padixahning qüxürgən pərmani nemə üqün xunqə jiddiy? — dəp soridi. Ariok əhwalni Daniyalğa eytip bərđi. □ ¹⁶ Daniyal dərhal padixah aldioğa kirip, padixahtin qüxigə təbir bərgüdək waqit berixni tələp kildi. □

¹⁷ Andin Daniyal öyigə qaytip, əhwalni dostliri Hananiya, Mixael wə Azariyalarğa eytip bərđi.

¹⁸ U ulardin ərxniki Hudadin bu qüxning siri toqruluk rəhim-xəpkət iltija kilip, mən Daniyal wə dostlirim tötimizning Babildiki baxqa danixmənlar bilən billə həlak kilinmasliqimizni tilənglar, dəp tələp kildi. ¹⁹ Andin keqidə

Daniyalğa qayibanə kərünüxtə xu sirning yeximi wəhiy kilindi. Xuning bilən Daniyal ərxniki Hudağa həmdusanalar okup mundak dedi:

²⁰ «Hudaning nami əbədil'əbəd mədhiyiləngəy! Qünki danalıq wə küq-kudrət Uningkidur.

²¹ U waqit, pəsillərnə Özgərtküqidur;

U padixahlarni yikitidu,

Wə padixahlarni tikləydu;

U danalarğa danalıq, aqılanilarğa həkmət beridu.

²² U qongqur wə sirlik ixlarni axkariloquqidur, Qarangoqulukqa yoxurunoqan ixlarni yahxi bilgüqidur,

Nur həmixə Uning bilən billidur. ■

□ **2:15** «... pərmani nemə üqün xunqə jiddiy» — yaki «... pərmani nemə üqün xunqə kattik?».

□ **2:16** «**padixahtin qüxigə təbir bərgüdək waqit berixni tələp kildi.**» — yaki «padixahtin qüxigə təbir berix üqün uningğa waqit bekitixni tələp kildi.».

■ **2:22** Ayup 32:8

23 I manga danalik wə küq bərgən atabowilirimning Hudasi,
Sanga xükür wə həmdusanalar eytay!
Sən hazirla biz dua qiləjan ixni manga axkariliding,
Padixahning soriəjan ixini bizgə kərsitip bərding».

Daniyalning padixahning qūxigə təbir berixi

24 Andin Daniyal padixah Babildiki danixmənlərnı ɵltürüxkə təyinligən Ariokning aldiəja berip uningəja:

— Babildiki danixmənlərnı ɵltürmigəyla. Meni padixahning aldiəja baxlap kirgəyla, mən padixahning qūxigə təbir berəy, — dedi.

25 Ariok xuan Daniyalni padixah Nebokadnəsarning aldiəja baxlap kirip, padixahka: —

«Mən Yəhədiy əsirlər iqidin aliylirining qūxigə təbir berələydiəjan bir kixini taptim» — dedi.

26 Padixah Daniyal (Bəltəxasar dəpmu atilidu)əja:

«Sən mening kərgən qūxūmni ayan kilip, uningəja təbir berələmsən? — dedi.

27 Daniyal padixahning aldidə turup xundak jawab bərdi:

— I aliyliri, sili soriəjan bu sirni danixmən, pir-ustaz, rəmqi-palqi wə munəjjimlar əzlrigə yexip berəlməydu. 28 Birak ərxətə sirlarnı axkarilioquqi bir Huda bar. U bolsa aliyliriəja ahirki zamanning künliridə nemə ixlarning bolidiəjanlikini ayan kilidi. Əmdi əzlrining qūxini,

yəni aliyliri uhlawatqanda kərgən oqayibanə alamətlərnı eytip berəy: — □

²⁹ — I aliyliri, sili uhlaxqa yatqanda kəlgüsidiki ixlarnı oylap yattıla. Sirlarnı birdinbir Axkar-iliocuqi əzlırigə yüz beridiqan ixlarnı kərsətti.

³⁰ Manga kəlsək, bu sirning manga ayan kılinoqını mening baxqa jan igiliridin artuq həkmətkə igə boləjanlıqımdin əməs, bəlki bu qüxning təbirini, xundakla xah aliylirin-ing kəngülliridiki oylirini əzlırigə məlum kılıx üqündur.

³¹ — Əy aliyliri, sili oqayibanə alaməttə əzlırining aldirida turəjan gigant bir həykəlni kərdilə. Bu həykəl nahayiti gəwdilik bolup, zor nur qaknap turidiqan həywətlık həm qorkunqluq idi. ³² Həykəlning bexi esil altundin, kəkriki wə kolliri kümüxtin, bəl wə saqriliri mistin, ³³ Yuta-paqıki təmürdin, puti təmür bilən layning arilaxmisidin yasaloqan. ³⁴ Əzliri uni kəruwatqan qaoqlirida, adəm kəli bilən kəzilmioqan bir tax kelip həykəlgə urulup uning təmür bilən layning arilaxmisidin yasaloqan putini qekiwətti. ³⁵ Uningdiki təmür, lay, mis, kümüx, altunlar xuan parqə-parqə kılınip, xamal ularni bəəyni yazlık hamandiki topılarnı uquroqandək, qayta heq tepilmioqudək kılıp uquriwətti. Lekin heliki tax yooqınap, pütkül jahanni kaplıoqan oqayət zor bir taşqa aylandı.

³⁶ Kərgən qüxliri mana xudur. Əmdi biz əzlırigə

□ **2:28 «aliyliri uhlawatqanda kərgən oqayibanə alamətlər...»** — aramiy tilida: «sili kariwatta yatqanda kallilirida kərgən oqayibanə alamətlər...» deyilidu.

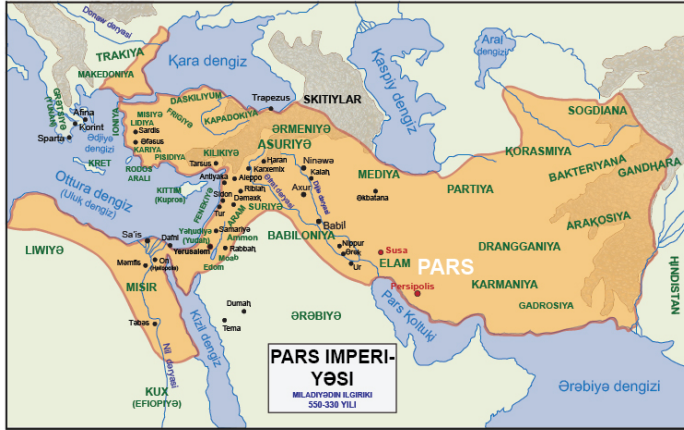
bu qüxning mənisini yexip berimiz. □ ■

Babil imperiyəsi

³⁷ Əy aliyliri, əzliri pütkül padixahlarning bir padixahı, ərxtiki Huda siligə padixahlıq, nopuz, küq wə xəhrət ata kildi. ³⁸ İnsan baliliri, həywanatlar, uqar-қанатlar məyli kəyərdə tur-sun, Huda ularni qolliriqə tapxurup silini ularning həmmisigə həkim kildi. Sili u həykəlning altun bexidursila.

□ **2:36 «Əmdi biz əzligə bu qüxning mənisini yexip berimiz»** — «biz» degən bu söz xübhisizki, Daniyalning əzigə wə üç dostiqə wəkalitən söz kılqinini bildüridu. ■ **2:36** Dan.

Pars imperiyəsi

39 Əzliridin keyin yənə bir padixahlıq kelidu. Lekin u silining padixahlıqlirioğa yətməydu. Un- ingdin keyin üqinçi bir padixahlıq, yəni mis padixahlıq kelip pütkül yər yüzigə həkim bolidu.

Gretsiyə (Yunan) imperiyəsi

40 Uningdin keyinki tetingi padixahlik bolsa tømurdæk mustæhkæm bolidu. Tømür barlik baxka nærsilærni qeqiwetip boysunduroqinidæk, xuningoqa ohxax bu tømür padixahlik öz aldinqi padixahlarıning hæmmisini ezip qeqiwetidu.

Rim imperiyəsi

⁴¹ Əzliri kərgəndək təmür bilən seqiz layning arilaxmisidin yasaloqan put wə barmaklar bu padixahlikning bəlünmə bolup ketidoqinini kərsitidu. Biraq bu padixahlik təmürdək küqkə igə bolidu, qünki silı kərgəndək, təmür bilən lay arilaxkan. ⁴² Təmür bilən layning arilaxmisidin yasaloqan putning barmaklıri u padixahlikning bir kismining küqiyidoqanlikini, bir kismining ajizlixidoqanlikini kərsitidu. ⁴³ Əzliri təmür bilən layning arilaxkanlikini kərdilə. Bu u *padixahlikning həkəmdarlıri padixahlikning* puqraliri bilən ittipaklaxmaqci boləqanlikini kərsitidu. Ləkin təmür lay bilən arilaxmioqandək, birlixip ketəlməydu. □ ⁴⁴ U *ahırki* padixahlar təhttə olturoqan məzgildə,

□ **2:43 «padixahlikning puqraliri bilən...»** — aramiy tilida: «insanlarning nəslı bilən...».

ərxniki Huda yimirilməs bir padixahlik bərpa qilidu. Bu padixahlik hərgiz baxka bir həlkəyə ötməydu; əksiqə u bu baxka padixahliklarni üzül-kesil gumran qilip, əzi mənggü məzmut turidu. □ ■ ⁴⁵ Əzliri adəm kəli bilən qezilmioqan bir taxning taqdin qiqkinini wə uning həykəldiki tēmür, mis, lay, kümüx, altunni qeqiwətkənlikini kərdilə. Xunga uluq Huda aliylirioqə kəlgüsidə yüz beridioqan ixlarni bildürgən. Kərgən qüxliri qoqum əməlgə axidu, berilgən təbir mutlək ixənqliktur. □ ■

Padixahning Daniyaloqə in'am berixi

⁴⁶ Andin padixah Nebokədnəsar əzini yərgə etip Daniyaloqə səjdə qildi wə uningə hədiyə berip huxpurəq-isrik selixni əmr qildi. ⁴⁷ Padixah uningə:

— Dərwəkə, sening Hudaying ilahlar iqidə əng uluq Ilah, padixahlarning hojisi wə sirlarni axkarilioquqi ikən, qünki sən bu sirni yəxting! — dedi.

⁴⁸ Andin padixah Daniyalning mərtiwisini yukiri qilip, uningə nuroqun esil sowəqatlarni təkdin qildi. U uni pütkül Babil əlkisigə həkim

□ **2:44** «U ahirki padixahlar» — putning barmaklirining padixahlarəqə wəkillik qilidioqanlikini kərsətsə kerək. Bu bab wə 7-bab toqruluk «qoxumqə səz»imizni kəring. ■ **2:44**

Dan. 3:33; 4:31; 6:27; 7:14, 27; Mik. 4:7; Luqə 1:33 □ **2:45** «Əzliri adəm kəli bilən qezilmioqan bir taxning taqdin qiqkinini wə uning həykəldiki tēmür, mis, lay, kümüx, altunni qeqiwətkənlikini kərdilə...» — bu bəbtiki bexarətlər toqruluk «qoxumqə səz»imizni kəring. ■ **2:45** Yəx. 8:14; 28:16; Zəb. 118:22; Zək. 3:9; Mat. 21:42-44; Yh. 3:31; 8:23

boluxka təyinlidi w  uni Babildiki danixmən-
 kildarlarning bax aqsakili qildi. ⁴⁹ Daniyalning
padixahtin tələp qilixi bilən, padixaht Xadrak,
Mixak w   b dnegolarni Babil  lkisining
məmuriy ixlirini idarə qilixka təyinlidi. Daniyal
 zi orda hizmitidə qaldi. □

3

*Nebokadnəsarning altun h ykelg  qoqunuxni
 mr qilixi*

¹ Padixaht Nebokadnəsar altundin egizliki atmix
g z, k ngliki alt  g z kelidioqan bir h ykel yasap,
Babil  lkisining Dura t zl nglikig  ornatti. □

² Padixaht barliq w zir, waliy, h kim, məslihətqi,
h ziniqi, sotqi, soraqqilarni xundakla hərkaysi
 lki rdiki baxka  m ldarlarning h mmisini
padixaht Nebokadnəsar otnatqan bu altun
h ykelni  z ilahioqa atax murasimioqa
katnixixka p rman q x rdi. ³ Xuning bilən
wəzirlər, waliylar, h kimlar, m slih tqil r,
h ziniqil r, sotqilar, soraqqilar, xundakla
hərkaysi  lki rdiki baxka  m ldarlarning
həmmisi atax murasimioqa j m boldi. Ular
h ykelning aldidida turdi.

□ **2:49 «Daniyal  zi orda hizmitidə qaldi»** — aramiy tilida
«Daniyal padixahtning d rwazisida turatti». Kona zamanlarda
x h rning yaki ordining d rwazisi bolsa, soraqqilar h k m
qikiridioqan jay idi. □ **3:1 «egizliki atmix g z, k ngliki
altı g z...»** — «g z» (yaki «j yn k») j yn ktin qolning uqi iq 
boloqan ariliktur, t hmin n 40-45 santimetr.

⁴ Jakarqi yukiri awaz bilən:

— Əy hərkaysi əl-yurt, hərkaysi taipilərdin kəlgənlər, hər hil tilda səzlixidioğan qowmlar, ⁵ silər sunay, nəy, qalun, lira, ziltar, bulman wə baxka hərhil sazlarning awazini anglioğan haman, yərgə bax urup padixah Nebokədnəsar ornatқан altun həykəlgə səjdə kilinglar. □

⁶ Kimki bax urup səjdə kilmisa, xuan dəhxətlik yalkunlap turoğan humdanəğa taxlinidu, — dəp jakarlidi.

⁷ Xunga, sunay, nəy, qalun, lira, ziltar, bulman wə baxka hərhil sazlarning awazini anglioğan haman hərkaysi əl-yurt, hərkaysi taipilərdin kəlgən, hərhil tilda səzlixidioğan qowm yərgə bax urup Nebokədnəsar ornatқан altun həykəlgə səjdə kilixti.

Kaldiyləarning üq buradərning üstidin ərz kilixi

⁸ U qaşda, bəzi kaldiyələr aldioğa qikip Yəhudiylar üstidin ərz kildi. ⁹ Ular padixah Nebokədnəsarəğa:

— I aliyliri, mənggü yaxioğayla! ¹⁰ Aliyliri sunay, nəy, qalun, lira, ziltar, bulman wə baxka hərhil sazlarning awazini anglioğan haman həmməylən yərgə bax urup altun həykəlgə səjdə kilsun, ¹¹ xundaqla kimki yərgə bax urup səjdə kilmisa, u dəhxətlik yalkunlap turoğan humdanəğa taxlansun dəp pərman kilioğanidila. ¹² Sili Babil əlkisining məmuriy

□ **3:5 «lira»** — lira bolsa tət tarlik bir hil saz. **«bulman»** — bulman bolsa bir hil püwlinidioğan saz.

ixlirini baxkuruxka təyinligən birn qq  Y hudiy, yəni Xadrak, Mixak,  b dnegolar bar; i aliyliri, bu adəmlər siligə hörmətsizlik kiliwatidu. Ular padixahning ilahlrining ibaditid  bolmidi yaki padixah ornatkan altun h yk lɡimu s jd  qilmaydu, — dedi.

¹³ Xuni anglap padixah Nebokadnəsar d r z z p bolup, Xadrak, Mixak,  b dnegolarni  z aldioğa k lt r xni əmr qildi. Xuning bilən ular bu  q yl nni padixah aldioğa  pk ldi.

¹⁴ Nebokadnəsar ularo a:

— Xadrak, Mixak,  b ddnego, silər rast-tin mening ilahlrinning hizmitidə bolmid-inglarmu həm m n ornatkan altun həykəlgə s jd  qilmidinglarmu? ¹⁵ H zir silər sunay, n y, qalun, lira, ziltar, bulman w  baxka hərhil sazlarining awazini anglioğan haman, m n yasatkan həykəlgə s jd  kilixka t yyar tursanglar, yahxi. Lekin s jd  qilmisanglar, silər d r hal d h x tlik yalkunlap turo an humdano a taxlinisil r. Xu qo da kandak ilah kelip sil rni qanggilimdin kutkuzuwalidikin, qeni?! — dedi.

¹⁶ Xadrak, Mixak,  b dnegolar padixahka jawabən:

— I Nebokadnəsar, bu ixta biz  zimizni aqliximiz h j tsiz. ¹⁷ Biz s jd  qilip keliwatkan Hudayimiz bizni d h x tlik yalkunlap turo an humdandin kutkuzalaydu; i aliyliri, U qo um əzlrining ilkidin bizni kutkuzidu. ¹⁸ Lekin bizni kutkuzmio an t kdirdimu, aliylirig  məlum bol-sunki, biz yənila ilahlrining hizmitidə bol-maymiz w  sili ornatkan altun həykəlgə s jd  qilmaymiz, — dedi.

Üq dostning ölimgə buyruluxi

¹⁹ Buni angliqan haman padixah, Nebokadnəsarning təri buzulup, Xadrak, Mixak, Əbədnegolarqə qattik qəzəpləndi. Xuning bilən adəmlirigə humdanni adəttikidin yəttə həssə qattik qizitixni buyrudi. ²⁰ U qoxunidiki əng qawul palwanlarqə Xadrak, Mixak, Əbədnegolarni baqlap, dəhxətlik yalkunlap turoqan humdanqə taxlaxni buyrudi. ²¹ Xuning bilən ular tonliri, ixtanliri, səlliliri wə baxqa libas kiyimliri selinmioqan haldə baqlinip dəhxətlik yalkunlap turoqan humdanqə taxlandi. ²² Padixahning əmrining qattikliki bilən humdandiki ot intayin yalkunlap yenip turatti, xunglaxqa humdandin qikiwatqan yalkun Xadrak, Mixak, Əbədnegolarni kətürgən əskərlərnə kəydürüp taxlidi. ²³ Xundəq qilip Xadrak, Mixak, Əbədnego üqəylən baqlaklik haldə dəhxətlik yalkunlap turoqan humdanqə qüxüp kətti.

²⁴ Andin Nebokadnəsar qəqügən haldə ornidin qaqrap turup, məslihətqi wəzirliridin:

— Biz baqlap ot iqigə taxliqinimiz üq adəm əməsmu? — dəp soridi.

— Ular jawabən «Xundəq, i aliyliri! — dedi.

²⁵ Padixah jawabən:

— Mana, mən tət adəmning baqlaksiz haldə ot iqidə ərkin mengip yürüwatqinini kərüwatimənoqu, ular qilqə kəygəndək əməs; həmdə tətinqi kixi ilahlarınə oqlidək turidu! — dedi.

Üqəylənniŋ humdan otidin qiqixi wə ɵstürölüxi

²⁶ Xuning bilən Nebokadnəsar dəhxətlik yalqunlap turoqan humdanning aozioqa yekin kelip:

— Xadrak, Mixak, Əbədnegο! Həmmidin Aliy İlahning kulliri, qiqinglar, mayakka kelinglar! — dəp tovlidi. Xuning bilən Xadrak, Mixak wə Əbədnegο ottin qikti.

²⁷ Barliq wəzirlər, waliylar, həkimler wə padixahning məslihətqi wəzirliri yioqilip kelixip bu üqəyləngə tikilixip qaraxti; ularning qilqə köygən yeri yok idi, qaq-sakallirimu köymigən, kiyim-keqəklirimu xu peti idi, üsti-bexidimu istütünning puriki yok idi.

²⁸ Nebokadnəsar mundaq dedi:

— Xadrak, Mixak, Əbədnegolarning Hudasioqa xükür-sanalar bolqay! U Öz pərixtisini əwətip, Əzigə tayanqan kullirini kutkuziwaldi. Ular əzlrining ilahidin baxka heqkandaq ilahka hizmət kilmaslik üqün wə yaki bax urup səjdə kilmaslik üqün, pəkət öz Hudayimizningla ibaditidə bolimiz dəp padixahning pərmanioqa hilaplik kilip hayatini təwəkkul kildi. □

²⁹ Əmdi mən xundaq pərman qüxürimənki: Qaysi əl-yurt bolsun, qaysi taipilərdin kəlgən bolsun, qaysi tilda səzlixidioqanlar bolsun, Xadrak, Mixak, Əbədnegolarning Hudasioqa qara qarplaydikən, pütün teni qiyma-qiyma qilinsun, ɵyliri həjəthanioqa aylandurulsun!

□ **3:28 «... Padixahning pərmanioqa hilaplik kilip hayatini təwəkkul kildi»** — aramiy tilida «... Padixahning pərmanioqa hilaplik kilip tənirini təwəkkul kildi».

Qünki bundaq kutquzalaydiqan baxqa ilah yok.■

³⁰ Xuning bilən padixah Xadrak, Mixak, Əbədnego üqəylənni östürüp, Babil əlkisidə yukiri mənəpkə təyinlidi.

4

Nebokədnəsarning ikkinqi qüxi toqruluk yazoqan het

¹ «Mənki padixah Nebokədnəsardin yər yuzidiki hər bir əl-yurtka, hər kaysi taipilərgə, hər hil tillarda səzlixididən qowmlarqa aman-esənlik exip-texip turqay!

² Həmmidin Aliy Huda manga kərsətkən alamətləni və karamətləni jakar laxni layiq taptim. ³ Uning kərsətkən məjizilik alamətliri nemidegən uluq! Uning karamətliri nemədegən qaltis! Uning padixahlığı pütməstügiməstür, Uning həkimlikı dəwrdin-dəwrgiqə dawamlixidu!■

⁴ Mənki Nebokədnəsar öyümdə biharaman olturoşinimda, ordamda bayaxat turmux kəqüriwatkinimda, ⁵ meni intayin qorqitiwətkən bir qüxnı kərdüm, ornumda yatkinimda beximdiki oylar və kallamdiki qayibanə alamətlər meni alakzadə qildi.

⁶ Babildiki barlıq danixmənləni aldimoqa qakirixka pərman berip, ularning qüxümgə təbir berixini buyrudim. ⁷ Xuning bilən barlıq

rəmqi-palqi, pir-ustaz, kaldiylər wə munəjjimlar kelixti. Mən qüxümüni eytip bərdim, ləkin ular mənə təbirini bərləmidi. □ 8 Ləkin ahirda Daniyal kirdi (uning yənə bir ismi Bəltəxasar bolup, mənə ilahimning namioğa asasən qoyulğan). Muqəddəs ilahlarning rohi uningda ikən. Mən qüxümüni eytip, uningda:

9 — Əy palqilarning baxliki Bəltəxasar, muqəddəs ilahlarning rohi səndə ikənlikini, sənə heqkandaq sir təs kəlməydiyənlikini bildim, xungə mənə kərgən qüxümdiki oqayibanə alamətləni qüxəndürgəysən, xundakla uningda təbir bərgəysən, — dedim.□

10 — Mən ornumda yatqinimda kallamda mundaq oqayibanə alamətləni kərdüm: Mana, yər yüzining otturisida bir tüp dərəh bar ikən; u tolimu egizmix. 11 U baroqanseri qong həm məzmut əsüp, asmanoğa taqixiptu, u dunyaning qətlirigimu kərünidikən. 12 Uning yopurmaqliri qirayliq, mewisi intayin mol ikən. Uningda pütkül dunyoğa yətküdək ozuq bar ikən. Uning astida daladiki haywanlar sayidaxidikən, xahlirida asmandiki uqar-qanatlar makan kilidikən; mewisidin barliq ət igilirimu ozuqlinidikən.

13 Ornumda yetip, kallamda kərgən oqayibanə alamətləni kərüwatimən, mana, asmandin bir kəzətqi muəkkəl, yəni muqəddəs bir pərixte

---

□ 4:7 «berəlmidi» — yaki «bərmidi». □ 4:9 «Əy palqilarning baxliki Bəltəxasar, muqəddəs ilahlarning rohi səndə ikən...» — bu padixahning kəz-qarixi. Daniyal əzi palqə əməs, əlwəttə. Palqiliq Təwratta kət'iy mən'i kilinidu.

qūxūp, □ ¹⁴ mundaq jakarlidi:

— «Dərəhni kesip, xahlirini kirkip, yopurmaklirini wə mewilirini kəkıp qūxūrūp qeqiwetinglar. Dərəh tūwidiki yawayi haywanlar uningdin yiraklaxsun, uning xahliridiki kuxlar tezip kətsun. ¹⁵ Yərdə pəkət kətūkinila yiltizi bilən, mis wə tēmūr bilən qəmbərləp, yumran ot-qəplər bilən billə dalada qaldurunglar. U asmandiki xəbnəmdin qiliq-qilik həl bolup tursun. Uning nesiwisi ot-qəp yəydiqan yawayi haywanlar bilən billə bolsun.

¹⁶ Adəmiy əklidin məhrum kilinip, uningqə yawayi haywanlarning əkli berilsun, xundaqla xu hələttə «yəttə waqit» tursun. □ ¹⁷ Duniyadiki jan igiliri Həmmidin Aliy Boləquqining insaqlarning padixahlıqining həmmisini idarə kilidiqanliqi, xundaqla uning padixahlıq həkukini əzi talliqan kixi (məyli u həqnemigə ərziməs adəm bolsimu)gə beridiqanliqini bilsun dəp, bu həküm qarıquqi muəkkəlləarning pərmani bilən, yəni muqəddəs pərixtiləarning qarar buyruqi bilən bəlgiləngəndur».

¹⁸ — Mən padixah Neboqadnəsar mana xundaq qəxni kərdum. Əy Bəltəxasar, qūxūmgə təbir

---

□ **4:13** «...muqəddəs bir pərixte qūxti» — aramiy tilida «bir muqəddəs boləquqi qūxti». □ **4:16** «**adəmiy əklidin məhrum kilinip**» — aramiy tilida «adəmiy kəngūldin məhrum kilinip». «**yawayi haywanlarning əkli**» — aramiy tilida «yawayi haywanlarning yūriki». «...xundaqla xu hələttə **«yəttə waqit» tursun**» — «yəttə waqit» Muqəddəs Kitabta deyilgini boyiqə, yəttə yilni bildūridu. Əmma Babilliklarning kalendaridiki bir yil 360 kün boləqəqə, bəlkim 2520 kün boluxi kərək. Bu toqruluk «koxumqə səz»imizni kərūng.

bərgəysən. Padixahlikimdiki danixmənlər içidə mən üçün buningə təbir bəreləydiyən bir mü adəm çikmidi. Ləkin sən təbir bəreləysən, çünki əng mükəddəs ilahlarning rəhi səndə ikən.

¹⁹ Xuning bilən Bəltəxasar dəpmü ataloğan Daniyal bir həza həyranlikta aləxzadə boldi wə çux toqrisida oylap tolimu biaram boldi.

Padixah: — Əy Bəltəxasar, bu çux wə uning təbiri seni aləxzadə kilmisun, — dedi.

Bəltəxasar jawabən:

— I aliyliri, bu çux silidin nəprətləngənlərgə bolsun, uning təbiri əzlidirgə əməs, düxmənlirigə çuxkəy! □ ²⁰⁻²¹ Barqanseri əsüp məzmut boləğan, egizliki asmanə takixidiyən, pütkül dunyaə kərünidiyən, yopurmaqliri qiraylik, mewisi intayin mol boləğan, pütkül dunyaə yətküdək ozuk bolidiyən, sayisida yawayi həywanlar turidiyən, xahlirida uqar kuxlar makan kilidiyən dərəh bolsa, yəni sən kərgən dərəh — dəl əzlidir, i aliyliri!

— Çünki sili qong wə məzmut əstila; silining həywətliri exip pələkkə yətti; həkümranlikliri yər yüzining qətlirigə yetip bardı.

²² — Çünki sili qong wə məzmut əstila; silining həywətliri exip pələkkə yətti; həkümranlikliri yər yüzining qətlirigə yetip bardı. ²³ Aliyliri qarap turoğan wakitlirida asmandin bir qarəuqu, yəni bir mükəddəs pərixtə çuxüp: «Bu dərəhni kesip, harab kilinglar. Həlbuki, yərdə kətüknila yiltizi bilən qaldururp, mis

□ **4:19 «bir həza həyranlikta aləxzadə boldi»** — aramiy tilida «birər saat həyranlikta aləxzadə boldi».

wə tēmür bilən qəmbərləp, yumran ot-qəplər bilən billə dalada qaldurunglar. U asmandiki xəbnəmdin qilik-qilik həl bolup tursun. «Yəttə waqit» bexidin ətkiqə uning nesiwisi ot-qəp yəydiqan yawayi həywanlar bilən billə bolsun, — dəptu.

²⁴ — I aliyliri, qüxlirining mənisi mana xu — Bular bolsa Həmmidin Aliy Boluquqining pərmani bilən hojam padixahning bexioqa qüxidioqan iqlar — ²⁵ Əzliri kixilər arisidin həydiwetilip, yawayi həywanlar bilən billə yaxaydila, kalilardək ot-qəp bilən ozuklandurulidila, dalada asmandiki xəbnəmdin qilik-qilik həl bolup turidila. Taki sili Həmmidin Aliy Boluquqining pütkül insan padixahlığını idarə kilidioqanlığını wə Uning hokukini Əzi tallioqan hərəkəndək kixigə beridioqanlığını bilip yətküqə, yəttə waqit baxliridin etidu. ■ ²⁶ «Dərəhning kətikini yiltizi bilən yərdə qaldurunglar» dəp buyruloqanikən, əzliri ərxləarning həmmini idarə kilidioqanlığını bilip yətkəndin keyin padixahlıqliri əzligigə qayturulidu. ²⁷ Xunga i aliyliri, mening nəsihitim siligə layıq kərülgəy, gunahliridin kol üzgəyla, ixta həkkanıy boluqayla, kəbihlikliridin tohtap kəmbəqəllərgə rəhimdillik kiluqayla. Xundək kiluqandila bəlkim dawamlıq gülləp yaxnimamdila?

²⁸ Bu iqlarning həmmisi padixah Nebokadnəsarning bexioqa qüxti.

²⁹ On ikki aydin keyin, u Babildiki padixahlıq ordisininə əgzisidə səylə kiliwetip:

■ 4:25 Dan. 5:20,21

³⁰ — Qaranglar, mən öz izzitim wə xan-xəhritim namayan qilinsun dəp, xağanə ordamning jaylixixi üqün zor küqüm bilən yasioqan həywətlik Babil xəhiri muxu əməsmu? — dedi.

³¹ Uning sözi aqzidin tehi üzülməyla, asmandin bir awaz qüxüp:

— Əy padixah Nebokadnəsar, bu söz sanga kəldi: Padixahlik səndin elindi. ³² Sən kixilər arisidin həydiwetilip, yawayi haywanlar bilən billə makan qilisən wə kalilardək ot-qəp yəysən; sən Həmmidin Aliy Boloquqining insan padixahlikini idarə qilidioqanlikini wə Uning hokukini Əzi tallioqan hərəkandək kixigə tutkuzidioqanlikini bilip yətküqə yəttə waqit bexingdin ətüp ketidu — deyildi.

³³ Bu söz Nebokadnəsarda xuan əməlgə axti. U kixilər arisidin həydiwetilip, kalilardək ot-qəp yəp, teni xəbnəmdin qilik-qilik həl bolup kətti. Uning qaqliri bürkütning pəyliridək, tirnaqliri quxning tirnaqliridək ətüp kətti.

³⁴ Əmdi xu künlər toxkanda, mən Nebokadnəsar asmanqa kəz tikip kariwidim, əkil-hoxum əsligə kəldi. Mən Həmmidin Aliy Boloquqioqa həmdusana eytip, Mənggü Hayat Turoquqini mədhiiyləp, hərmət əylidim.

Uning hakimliki mənggülük hakimliktur;

Uning padixahliki əwladtin-əwladqidur.

³⁵ Uning aldida yər yuzidiki barliq insanlar heqnemə hesablanmaydu;

Ərxtiki qoxunlar wə zemindiki insanlar arisida U nemə qilixni halisa xuni qilidu;

Uning qolini kim tosalisun yaki Uningdin «Nemə

kilisən?» dəp soraxka jür'ət kılalisun?

³⁶ Xuanla əkil-hoxum əsligə kəldi; padixahlığımning xan-xəripi, izzitim, padixahlıq həywəmmu əsligə kəltürüldi. Məslihetqi wəzirlirim wə əmir-esilzadilirim meni izdəp kəldi. Padixahlığım mustəhləmləndi; burunqidinmu zor həywigə yengibaxtin igə boldum.

³⁷ Əmdi mənki Nebokadnəsar ərxniki Padixahka həmdusana okuymən, Uni tehimu uluqlaymən wə Uni izzətləymən:

— Uning kılqanliri həktur,

Uning yolliri toqridur;

Uning təkəbburluq yolida mangoqlarning həywisini qüxürüx kudriti bardur!».

5

*Nebokadnəsarning nəwrisi padixah
Bəlxazarning ziyapiti*

¹ Bir küni padixah Bəlxazar əmir-esilzadilərdin ming kixini təklip kılıp katta ziyapət berip, ularning aldida xarab iqip, əyx-ixrət kəypini

sürdi. □ ² Padixah Bəlxazar xarabni tetip kərüp, əzi, əmir-esilzadiliri, öz hotun-kenizəkliring xarabni atisi Nebokədnəsar Yerusalemdiki mukəddəs ibadəthanidin oljoğa aloğan altun-kümüxtin yasaləğan jam-qaqılarda iqxigə xu jam-qaqılarni elip qiqixni buyrudi.

³ *Nəwkərlər* dərhal berip Hudaning Yerusalemdiki mukəddəs ibadəthanisidin elip kelingən altun jam-qaqılarni elip qiqiti; padixahning əzi, əmir-esilzadiliri, uning hotunliri wə kenizəkliri ularda xarab iqti. ⁴ Ular xarab iqxəq, altun, kümüx, mis, təmür, yaoqəq wə taxlardin yasaləğan butlarni mədhıyiləxti.

⁵ Dəl xu pəyttə adəm kəlining bəx barmiqi pəyda bolup, qiraəqdanning udulidiki ordining tam suwıqjoğa hət yezixka baxlıdi. Padixah

---

□ **5:1 «padixah Bəlxazar əmir-esilzadilərdin ming kixini təklip kılıp...»** — padixah Bəlxazar Nebokədnəsarning nəwrısı idi. Əməliyətə xu künlərdə u «muawin imperator» idi; atisi Nabonidus imperator idi, ləkin u adətə Babilda turmaytti. «... **Ularning aldida xarab iqip, əyx-ıxrət kəypini sürdi**» — bu bəbtiki 30-31-ayətlərdin qariqanda, xu qaoqda Pars koxunliri Babil xəhirini allıqəğan qorxiwaləğanidi. Əmdi Babillar nemixka ziyapət kılıdu? Tarihunaslarning təhlili boyiqə Babil xəhiri (a) intayin mustəhkəm, sepili egiz xəhər; (ə) uningda yirgirmə yillik ozuk-tülük toplanəğanidi. Xunga padixah əzini tolimu bihətər, dəp qaraytti.

hət yazoqan qolning kərüngən qismini kərüp, □
 6 qirayi tatirip, kenglidə intayin alakzadə bolup
 kətti. Put-qolliri boxixip, putliri titrəp kətti. □

7 Padixah kattik warkirap, pir-ustazlar, kaldiyələr
 wə munəjjimlarni qakirixni buyrudi. Babildiki
 danixmənələr kəlgən haman padixah ularoqa:

— Kimki tamdiki bu hətlərni oqup mənisini
 manga dəp berəlisə, uningoqa səsün rənglik
 bir ton kiygüzülüp, boynioqa altun zənjir esilip,
 padixahlikta üqinqi mərtiwə berilidu, — dedi. □

8 Padixahning danixmənirining həmmisi
 ordioqa hazır boldi; lekin ular nə hətlərni
 okuyalmaytti nə padixahqa mənisini
 qüxəndürüp berəlməytti. 9 Bəlxazar tehimu
 alakzadə bolup, qirayi tehimu tatirip kətti.
 Əmir-esilzadilərmu kəndək qilixni biləlməy
 qaldi.

10 Padixah wə əmir-esilzadilərnin warkiraxқан
 awazini anglioqan hanix ziyapət zalioqa kirip,
 padixahqa mundək dedi:

□ 5:5 «... **qiraqdanning udulidiki ordinin tam
 suwikioqa hət yezixқа baxlidi**» — kizik bir ix xuki, arhe-
 ologlar kazoqan asar'ətikilərgə asasen, Babil ordiliridiki tamlar
 üstigə ularning əng uluq oqəlibə-muwəppəkiyətliri sürət wə
 səzlər bilən hatiriləngən. Padixah ziyapət qiloqanda, mah-
 tinix üqün əzining yekindin buyanki uruxlardiki oqəlibisini wə
 muwəppəkiyətlirini yorutux üqün, qiraqdan bu rəsimlərnin
 udulioqa koyoquzulatti. □ 5:6 «**put-qolliri boxixip,...**» —
 aramiy tilida: «bəl-saqrising boqum-ügiliri boxixip,...». Bu
 ix-wəqə «Yəx.» 45:41tiki bexarətnin bir əməlgə axuruluxi.
 «**putliri titrəp kətti**» — aramiy tilida: «tizliri bir-birini
 qakqili turdi». □ 5:7 «**uningoqa səsün rənglik bir ton
 kiygüzülüp,...**» — qədimki zamanlarda səsün rəng «xahənə
 rəng» dəp həsəblinatti.

— I aliyliri, mænggü yaxioqayla! Alakzadə bolup kətmigəyla, qirayliri tatirap kətmigəy.

□ ¹¹ Padixahliklirida bir kixi bar, uningda muqəddəs ilahlarning rohi bar, atiliri təhttiki waqtida, bu kixidə yorukluk, danalik wə əkil-parasət, yəni ilahlarəqa has əkil-parasət namayan kilinəqanidi. Atiliri Nebokadnəsar, yəni padixah atiliri uni pütün rəmqi-palqilar, pir-ustazlar, kaldiyələr wə munəjjimlarning bexi kilip təyinligən. ■ ¹² Bu kixidə alahidə bir rohiy hususiyət, bilim, həkmət, qüxlərgə təbir berələydiəqan, tepixmaqlarni yexələydiəqan wə tügün-sirlarni aqalaydiəqan qabiliyət bar idi. Xu kixining ismi Daniyal bolup, padixah uningəqa Bəltəxasar dəpmu isim qoyəqan. Xunga bu Daniyal qakirtilsun, u qoqum bu hətləarning mənisini yexip beridu.

Daniyalning tamdiki hətning mənisini qüxəndürüxi

¹³ Xuning bilən Daniyal padixahning aldiəqa elip kelindi, padixah Daniyaldin:

— Padixah atam Yəhuda əlkisidin sürgün kilip kəlgən Yəhudiylar iqidiki heliki Daniyal sənmu? — dəp soriwidi, ¹⁴ — Sən toqruluk həwirim bar, səndə muqəddəs ilahlarning rohi, xundakla yorukluk, danalik wə alahidə əkil-parasət bar ikən dəp anglidim. ¹⁵ Əmdi danixmənlər wə pir-ustazlarni tamdiki hətni

---

□ **5:10** «...warkiraxqan awazini angliəqan hanix ziyapət zalioqa kirip,...» — «hanix» muxu yərdə Bəlxazarning anisi yaki qong anisi (Nebokadnəsarning ayali) bolsa kerək. ■ **5:11** Dan. 2:47, 48

o'qup, mənisini manga qūxəndürüp bərsun dəp aldimo'ja qakirtip kelindi; lekin bu ixning sirini heqkaysisi yexip berəlmidi. ¹⁶ Birak sən to'qruluk angli'ojanmənki, sən sirlarni qūxəndürələydikənsən wə tūgūnləрни yexələydikənsən. Əgər bu hətləрни o'qup, mənisini qūxəndürüp berəlisəng, sanga səsün rənglik ton kiygüzüldü, boynungo'ja altun zənjir esilidu, padixahlikta üqinqi dərijilik mərtiwigə erixisən, — dedi.

¹⁷ Daniyal padixahqa mundak jawab bərdi:

— Aliylirining in'amliri əzlidirə qalsun, mukapatlirini baxka kixigə bərgəyla. Əmdilikta mən aliylirio'ja bu hətni o'qup, mənisini qūxəndürüp berəy. ¹⁸ — I aliyliri, Həmmidin Aliy Huda atiliri Nebokadnəsaro'ja padixahlik, ulu'qluk, xan-xərəp wə həywət bərdi.

¹⁹ Uningo'ja berilgən ulu'qluktin hərkaysi əl-yurt, hərkaysi taipilər wə hərhil tilda səzlixidio'jan kowmlarning həmmisi uning aldida titrəp qorkup turatti; u kimni halisa xuni oltürətti, kimni halisa xuni tirik qoyatti; kimni halisa xuni mərtiwilik qilatti, kimni halisa xuni pəs qilatti. ²⁰ Lekin u kənglidə təkəbburlixip, roh-qəlbidə məo'qrurlinip mijəzi tərsalixip, padixahlik təhtidin qūxürülüp, izzitidin məhrum qilindi. ²¹ U kixilər arisidin həydiwetilip, uningo'ja yawayi həywanlarning əkli berildi. U yawa exəklər bilən billə makanlixip, kalilardək ot-qəp yegüzüldi, teni xəbnəmdin qilik-qilik həl bolup kətti, taki u Həmmidin Aliy Hudaning insan padixahlikini idarə qilidio'janlikini wə U padixahlikning

hökükini Özi tallıoan hərkindak kixigə beridioanlikini bilip yətküqə xu hələttə boldi.■

22 Əy Bəlxazar, Nebokadnəsarning oqli turup əzliri bularning həmmisidin həwərliri bol-simu, lekin əzlrini təwən kılmidila. 23 Əksiqə təkəbburlixip əxtiki Rəbgə qarxi turdila. Sili Uning mukəddəs ibadəthanisidin olja aloan jam-qaqılarni elip kelip, əzliri, əmir-esilzadiliri, əz hotunliri wə kenizəklirimu ularda xarab iqt-inglar andin kərməydiəan, anglimaydiəan wə heqnemini qüxənməydiəan altun, kümüx, mis, təmür, yaəaq wə taxlardin yasaloan butlarni mədhiyilidilə. Həlbuki, silining nəpəslirini Əz qolida tutqan wə silining barlık hərəkətlirini Əz ilkidə tutqan Hudani uluqlimidila. 24 Xunga, Huda bu kolning kərüngən kışmini əwətip bu hətlərnı yazdurdi.

25 Bu hətlər: «Mene, mene, təkəl, upharsin» degəndin ibarət. □

26 Buning qüxəndürülüxi: — «Mene» — Huda silining padixahlıqlirining hesabini kılip, uni ayaqlaxturdi.

27 «Təkəl» — sili tarazida tartiliwidila, kəm qıktıla. 28 «Pərəs» — padixahlıqliri parqilinip,

---

■ 5:21 Dan. 4:22 □ 5:25 «Mene» — «sanax» yaki «hesablax» degən sezi bilən, «təkəl» — «tarazida tartix» degən sezi bilən, «upharsin» — «parqilinix» degən sezi bilən ahangdax bolidu. Aramiy tilidin ibraniy tilioqa tərjimə kılinsa «Bir mina, bir xəkəl, yerim mina» degən bolidu. Mina wə xəkəl ibraniylarning pul birlikliri idi.

Medialiklar bilən Parslaroqa təwə kılındı.□

²⁹ Xuning bilən Bəlxazar dərhal nəwkərlirigə əmr kiliwidi, ular Daniyaloqa səsün rənglik tonni kiydürüp, boynioqa altun zənjirni esip qoydi; u u toqruluk: «Padixahlik iqidə üqinqi dərjilik mərtiwigə igə bolsun» dəp jakarlidi.

³⁰ Xu keqə kaldiyələning padixahı Bəlxazar öltürüldi. ³¹ Padixahlik bolsa Medialik Dariusning qolioqa ötti. U təhminən atmix ikki yaxta idi.□

6

Daniyal xirlar əngküridə

¹ Padixah Darius pütün padixahlikni idarə kılıx üqün bir yüz yigirmə wəzirni hərқaysi yurtlarni baxқuruxқа təyinləxni muwapıq kərди.

□ **5:28** «**pərəs**» — «upharsin» degən sөzning birlik xəkli (25-ayəttə «upharsin» köplük xəkildə). «Pərəs» («upharsin») degənlik «Pars» sөzi bilən yiltizdax bolup, bu yərdə ikki bislik mənə bildüridu. Uning padixahliki həm parqılanoqan həm Parslaroqa mənsup bolidu, degənni bildüridu. □ **5:31** «**Padixahlik bolsa Medialik Dariusning qolioqa ötti**» — aramiy tilida «Medialik Darius padixahlikni qobul kildi». Babil xəhirining қандақ ixоal қilinoqanliki həkқidiki қizik tema toqruluk «Yərəmiya»diki «қoxumqə sөz»imizdə, «Babil xəhirining өrүwetilixi toqruluk bexarətlər» degən bayanlirimizni kөрүng.

□ 2 Buningdin baxқа u bu wəzirlərnı nazarət kılıp, bu wəzirlərnıng həsabını elix, xundakla padixahning hōkuk-mənpəəti ziyanōa uqrimisun dəp Daniyal wə baxқа ikki kixini nazarətqilikkə təyinlidi. 3 Daniyalda alahidə bir rohıy hususiyət bar bolōaqqa, u baxқа nazarətqilərdin wə wəzirlərdin iktidarlık qıktı. Xunga padixah uni pütkül padixahlıknı idarə kılıxқа təyinliməkqi boldi. 4 Xuning bilən baxқа nazarətqi wə wəzirlər uning padixahlıktiki məmuriy ixliridin səwənlik izdidi. Lekin ular ərz kılōudək hēqkandak bahənə-səwəb yaki səwənlik tapalmidi. Qünki Daniyal diyanətlik wə ixənqlik bolup, uningdin kılqə kəmqlik yaki səwənlik qıqıralmıōanıdi. 5 Xunga xu adəmlər əzara:

— Daniyalning Hudasining kanunioa munasiwətlik ixliridin baxқа, uningdin əyibligūdək hēqkandak bahənə tapalmaymiz, — deyixti.

6 Xunga ular əzara til biriktürup padixahning aldioa kirip:

— Padixah Darius aliyliri mēnggü yaxioayla!

7 Aliylirining padixahlıkliridiki barlık nazarətqi, waliy, wəzir, məslihətqi, hākim wə əməldarlar birliktə məslihətləxtuk; hērkandak kixi ottuz

---

□ 6:1 «Padixah Darius pütün padixahlıknı idarə kılıx üqün...» — muxu «Darius»ning kim ikənliki toqıruluk alimlar arisida talax-tartix bar. Bəziliri uni parsliq Kōrəx, dəp qaraydu. Lekin muxu yərdə Darius «Medialik» deyilidu wə 31gə qarıōanda, u Kōrəxning qōl astida idi («Medialik Darius padixahlıknı **qobul kildi**» deyilidu). Uning salahiyitini arheologlar tətqiqatlıri bilən eniklıxi mumkin.

kün iqidə hərəkəndə ilahka hərəkəndə dua-tilawət kılıxka wə yaki hərəkəndə kixidin bir nərsə tiləxkə ruhsət bolmisun, i aliyliri, pəqət silidinla tilixi ruhsət bolsun degən xahənə yarlıqning qüxürülüxini layıq kərduq. Bu pərman kət'iy bolsun, kimki bu pərmanə hılaplıq kılisa, u xirlar öngkürigə taxlansun!

□ 8 Əmdi, i aliyliri bu pərmani bekitip qüxürgəyla, uning özgərtilməsliki üqün yarlıqnamigə imza koyqayla; qünki Media wə Pars kanuni boyiqə, pərman qıqırılıxi bilənla özgərtixkə bolmaydu, — dedi. ■

9 Xuning bilən Darius pərmani bekitip yarlıqnamioğa kəl koydi. □

10 Daniyal bu yarlıqnamigə imza koyuloğanlıqini anglap, öyigə kaytti. Uning öyining ögzisidə bir balihana bolup, derizisi Yerusalemoğa qaraydıoğan bolup, oquq turatti. U aditi boyiqə derizining aldida tizlinip olturup, hər küni üq kətim Hudağa dua-tilawət kılıp xükür eytatti. ■

11 Lekin həliki adəmlər billə kelip Daniyalning Hudağa dua wə tilawət kiliwatqinini kərđi.

□ 6:7 «Aliylirining padixahlikliridiki barlıq nazarətqi, waliy, wəzir, məslihətqi, hakim wə əməldarlar...» — ularning bu bayanidiki «barlıq» degən söz yaloğanlıq idi; qünki Daniyal uning iqidə əməs idi, əlwəttə. ■ 6:8 Əst. 1:9; 8:8 □ 6:9 «Xuning bilən Darius pərmani bekitip yarlıqnamioğa kəl koydi» — 9-ayətning toluq mənisini bekitix təs. Aramiy tilida «Xuning bilən Darius pərman wə yarlıqnamigə kəl koydi» deyilidu. Buningə qarşıoğanda, ikki yazma yarlıq bolğan bolsa kerək. Pars ordisidiki kaidə-nizamlardin anqə həwirimiz bolmioğaqqa, nemə üqün ikki yarlıq kerək bolıdıoğinini bilməymiz. ■ 6:10 1Pad. 8:44; Zəb. 55:17

¹² Andin ular birliktə padixahning aldioʻa berip pərman toʻqrisida gəp eqip:

— I aliyliri, əzliri: Ottuz kün iqidə əzlidiridin baxқа hərқandaқ ilahdin yaki hərқandaқ insandin birər nemini tiligən hərқandaқ kixi xirlar əngkürigə taxlansun, degən bir pərmanoʻa imza qoyoʻan əməsmu? — dəp soridi.

Padixah: — Dərwəқə xundaқ қildim, Media wə Pars қanuni boyiqə pərmani əzgərtkili bolmaydu, — dedi.

¹³ Andin ular padixahқа jawabən:

— Yəhudadin əsir elip kelingən kixilərdin həliқi Daniyal, i aliyliri, silini wə sili imza qoyoʻan pərmani kəzgə ilmaydu, bəlki hər күndə üq қetim əz dua-tilawitini қiliwatidu, — deyixti.

¹⁴ Buni anglioʻan padixah əz-əzigə kayip, kəngül qoyup Daniyalni қutқuxuxқа amal tapmaqçi bolup, u күn patқuқə hərhil қutқuzux amali üstidə izdinip yürdi.

¹⁵ Lekin ahirda u kixilər yənə əzara til biriktürüp padixahning aldioʻa jəm bolup uningə:

— I aliyliri, əzligə məlumki, Medialar wə Parslarning қanuni dəl xuki, padixahning bekitкən hərқandaқ қarari yaki pərmanini əzgərtixкə bolmaydu, — deyixti.

¹⁶ Xuning bilən padixahning əmr қilixi bilən Daniyal tutup kelinip, xirlar əngkürigə taxlandi. Padixah Daniyalə:

— Sən üzüldürməy ibadət қilidioʻan Hudaying seni қutқuziwalidu! — dedi.

¹⁷ Bir tax elinip, əngkürning aʻqzi uning bilən etildi; Daniyalning ixlirioʻa həқkim arilaxmisun dəp uni padixah əz məһүri wə uning əmir-

əməldarlığının möhürləri bilən möhürlidi.

¹⁸ Andin padixah ordioğa qayıp kelip keqini roza tutup ötküzdü; özining toqal-kenizəkliridin heqkaysisini öz yenioğa költürmidi, u keqiqə uhliyalmidi. □ ¹⁹ Tang etixi bilənla padixah

ornidin turup, aldirap xirlar öngkürigə bardı. ²⁰ Padixah öngkürgə yekınlixip azablanoqan halda Daniyalni qakirip:

— Əy Daniyal, Mənggü Həyat Hudaning kuli, sən üzülməs ibadət kilidioqan Hudaying seni xirlardin kutkuziwalmidimu? — dəp tovlidi.

²¹ Daniyal jawabən:

— I aliyliri, mənggü yaxioqayla! ²² Hudayimning pərixtisini əwətip xirlarning aqzini yumduruxi bilən ular manga heq ziyən-zəhmət yətküzəlmidi; qünki U məndin heqkəndək əyib kərmidi. Aliylirining aldidimu mən heqkəndək ziyən yətküzgüdək ix kilmidim, — dedi.

²³ Buni anglap padixah intayin huxal bolup, adəmlirini Daniyalni öngkürdin elip qikixni buyrudi. Xuning bilən ular Daniyalni öngkürdin elip qikti. Uningdin kilqə zədə-zəhmət tapalmidi; qünki u Hudasioğa tayanonidı.

²⁴ Andin padixah buyruk quxürdi, *nəwkərliri* Daniyalning üstidin xikayət kilənlarning həmmisini tutup, ularni bala-qakiliri wə hotunliri bilən koxup xirlar öngkürigə taxliwətti. Ular öngkür tegigə quxüp bolmayla xirlar etilip kelip, ularning ustihanlirininu

□ **6:18 «özining toqal-kenizəkliridin heqkaysisini öz yenioğa költürmidi»** — yaki, «u heqkəndək köngül eqixlarnimu kilmidi». **«u keqiqə uhliyalmidi»** — aramiy tilida «uning uyqusi kaqti».

qaynap qiyma-qiyma kiliwætti.

²⁵ Xu ixtin keyin Darius padixah yær yüzidæ turuwatqan hærqaysi æl-yurt, hæmmæ taipilər, hær tilda sözlixidiqan qowmlarning hæmmisigæ mundaq pütük qüxürdi: —

«Hæmminglarqæ amanliq exip-texip turqay!

²⁶ Mæn uxbu yarliqni qüxürimænki, padixahliqimdiki hær bir yurttiki puqralar Daniyalning Hudasi aldida titræp qorqsun!

— Qünki U Mænggü Hæyat Hudadur,

Mænggü mustæhkæm øzgærmæstur,

Uning padixahliki hælak kilinmas,

Uning hækimiyiti æbædil'æbædgiqæ bolidu. □ ■

²⁷ U bala-qazadin qoqdaydu wæ kutkuzidu,

U asmanlardimu, yær yüzidimu alamæt-karamætlærni yaritidu,

U Daniyalni xirlarning qanggilidin kutkuzdi».

²⁸ Daniyalning bolsa xu ixlardin keyin Darius hæküm sürgæn mæzgildæ, xundaq la Pars padixahî Quræx hæküm sürgæn waqitlarda ixliri rawan yürüxti.

7

Daniyalning oqayibanæ alamætlærni bayan qilqanliqi •••• Tæt zor mæhluqni kærüx

¹ Bælxazar Babilqæ padixah bolqan birinçi yili Daniyal ornida yetip qüxidæ birnæqqæ oqayibanæ

□ **6:26** «Uning hækimiyiti æbædil'æbædgiqæ bolidu» — aramiy tilida «Uning hækimiyiti ahroqiqæ bolidu». ■ **6:26** Dan. 2:44; 4:3; 7:14, 27; Luqa 1:33

alamətlərni kərđi. U qūxidə kərgənlirini mundaq yəkūnləp hatiriliwaldi: —

² Keqidə kərgən oqayibanə kərūnūxtə mənki Daniyal xuni kərdūmki, asmanniq tət tərīpidin xamal qikiq, «Uluoq Dengiz» yūzigə urulmaqta idi. □ ³ Dengizdin xəkilliri bir-birigə ohximaydiqan tət zor məhluk qikti.■

⁴ Birinqi məhluk xirəqa ohxaytti, lekin bürkütning qaniti bar idi. Mən uninqəqa qarap turəqinimda, qanatlıri yulundi; andin u yərdin kətürülüp, ikki puti yərgə dəssitilip adəmdək turəquzulup, uninqəqa insaniy bir qəlb berildi.■

⁵ Mana yənə bir məhluk, yəni ikkinqisi eyikqa ohxaytti. Uning bir tərīpi ikkinqı bir tərīpidin egizlitildi. Uning qixlıri üq qowuroqini qixləp turatti, bir awaz uninqəqa: «Ornungdin tur, gəxnı yeyixingqə yəwal!» — dedi.

⁶ Qarap turəqinimda, mana yənə bir məhluk pəyda boldi. U yilpizəqa ohxaytti, dümbisidə quxningkidək tət qaniti bar idi; uning bexi tət idi. Uningəqa həkımlıq həkukı berildi.

⁷ Uningdin keyin keqidiki oqayibanə kərūnūxlərdə qarap turəqinimda, mana tətinqı bir məhluk pəyda boldi. U intayin qorkunqluk, dəhxətlik wə ajayib küqluk idi. U yooqan təmür qixlıri bilən ownı qaynap ezip yutup, qalduqini putlıri bilən dəssəp-qəyləytti. U aldinqı barlıq məhlukqa ohximaytti; uning on mūnggūzi bar idi. ⁸ Mən bu mūnggūzlərni kəzitiwatqinimda, mana mūnggūzlərning arisidin yənə bir kiqik

□ **7:2** «Uluoq Dengiz» — «Ottura Dengiz»ni kərsətsə kerək.

■ **7:3** Dan. 2:37-45 ■ **7:4** Dan. 4:34

münggüz ösüp çiqti. Bu kiiqik münggüzning aldidida əslidiki münggüzlərdin üqi yuluwetildi. Bu kiiqik münggüzning adəmningkidək kəzi wə qong səzləydiqan aqzi bar idi.

Mənggü həyat boluquqini kərux

⁹ Mən qarap turoqinimda, u yərgə birnəqqə təhtning koyuloqanlikini kərdüm; ularning biridə, «Əzəldin Bar Boluquqi» orun elip olturuptu. Uning kiyimliri kardək ap'ak, qaqliri ap'ak qoza yungidək idi. Uning təhti ot lawuldap turoqan yalkunlar bolup, lawuldap keyüwatqan ot qaklirining üstidə idi. □ ¹⁰ Uning aldidin goya rawan ekip turoqan dəryadək ot yalkuni lawuldap ekip turatti; Uning hizmitidə turoquqilar tümən mingliqan idi, Uning aldidida yüz milyonliqan hazır turoquqilar bar idi. Sorak baxlanoqanliqi jakarlinip, dəsturlar eqildi. □ ■

¹¹ Həliki kiiqik münggüzning yoqan gəplərnəni kiliwatqan awazidin dikqitim xuningoqa tartilip qarap turattim. Qarap turoqinimda, tətinqi məhluk öltürülüp, uning jəsiti həlak kilinip, otqa taxlap keydürülükə tapxuruldi.

□ **7:9 «Əzəldin Bar Boluquqi»** — əslidə ibraniy tilida «Kədimki künlərdin tartip Bar Boluquqi» — Yəni Huda degənliktur, əlwəttə.

□ **7:10 «...tümən mingliqan»** — aramiy tilida: «... minglingan mingliqan» yaki «mingliqan ming» — demək, birnəqqə milyon. **«Uning hizmitidə turoquqilar tümən mingliqan idi, uning aldidida yüz milyonliqan hazır turoquqilar bar idi»** — ayəttə kəzdə tutuloqan Hudaning hizmətqiliri pərixitlər, əlwəttə. «Wəh.» 9:16ni kərüng. ■ **7:10** Wəh. 5:11; 20:12

¹² Qalqan üq məhluk bolsa, həkimiyyitidin məhrum kılindi, lekin ularning ömri yənə bir məzgil uzartildi.

¹³ Keqidiki qayıbanə kərünüxlərdə mana, mən goya İnsan Oqlıoqa ohxax bir zatning asmandiki bulutlar bilən kəlginini kərdüm. U «Əzəldin Bar Bolıuqı»ning yenioqa berip, uning aldioqa hazır kılindi. ■ ¹⁴ Hər əl-yurt, hər taipə, hər hil tilda sölzixidioqan kowmlar uning hizmitidə bolsun dəp, səltənət, xəhrət wə padixahlıq hokukı uningqə berildi. Uning səltəniti mənggü solaxmas səltənəttur, uning padixahlıqı mənggü həlak kılınmas. ■

Qayıbanə kərünüxlərninğ təbiri

¹⁵ Mənki Daniyalning wujudum, dil-rohim bək biaramlıqqa qəmdi, kallamdiki qayıbanə alamətlər meni intayin alakzadə kildi. ¹⁶ Mən yekin turoquqılardin birining aldioqa berip, bu qayıbanə alamətlərninğ həkikiti toqruluk soridim. U manga təbir berip qüxəndürüp mundak dedi: — □

¹⁷ «Bu tət zor məhluk kəlgüsidə dunyada bax kətüridioqan tət padixahni kərsitidu.

¹⁸ Ləkin Həmmidin Aliy Bolıuqıning mukəddəs bəndiliri padixahlıq hokukını kəbul kildu, ular uningqə mənggü igidarqilik kildu,

---

■ **7:13** Dan. 7:27; Zəb.2:6; Nah. 1:3; Mat. 24:30; 26:64; 1Tes. 4:17; Wəh. 1:7 ■ **7:14** Dan. 2:44; Luqa 1:33 □ **7:16** «**yekin turoquqılar**» — pərixtilər bolsa kerək.

əbədil'əbədgiqə xundak bolidu».□

¹⁹ Mən baxka üq məhlukka ohximaydioan tətinqi məhluk, yəni zor kərkunqluk, təmür qixlik, mis tirnaklik, owni qaynap ezip yutup, andin kəlduklirini ayaqliri bilən dəssəp-qəyləydioan həlikə məhluk toqrisidiki həkikətəni, ²⁰ xundakla uning bexidiki on münggüzining wə keyin əsüp qikқан kiqik münggüz toqrisidiki həkikətəni tehimu enik bilməkqi boldum — uning, yəni həlikə kiqikining aldidə əslidə bar boləan baxka üq münggüz yuluwetilgən, kəzliri wə yoqan gəp kildioan aqzi bar bolup, ənə baxka münggüzlərgə kərioqanda tehimu həywətlik idi. ²¹ Kərap turəqinimda, u kiqik münggüz Hudaning mukəddəs bəndiliri bilən jəng kilip ulardin üstünlükkə igə boldi; ²² «Əzəldin Bar Boləuqi» kəlgəndə, həküm kilix həkuki Həmmidin Aliy Boləuqining mukəddəs bəndilirigə berildi. Xuning bilən bekitilgən waqti kelip, *Hudaning mukəddəs bəndiliri padixahlik həkukini ötküziwaldi.*□

²³ *Təbir bərgüqi* qüxəndürüp yənə mundak dedi:

«tətinqi məhluk kəlgüsi dunyada bax

□ **7:18 «... mukəddəs bəndiliri padixahlik həkukini qəbul kilidu»** — kizik bir yeri xuki, «padixahlik» degən kimningki yaki kaysi padixahlik eytilmioan. Nemixka? Jawab qokum xuki, xu qəoqda pəkət birlə padixahlik, yəni Hudaningki bolidu. □ **7:22 «Xuning bilən bekitilgən waqti kelip, Hudaning mukəddəs bəndiliri padixahlik həkukini ötküziwaldi»** — baxka birhil tərjimisi: «Xuning bilən bekitilgən waqti kelip, Həmmidin Aliy Boləuqining mukəddəs bəndiliri dəp həküm qikqirildi».

kötüridioqan tötinqi bir padixahlik bolup, u baxka hërkandak padixahliklarqa ohximaydu. U pütkül dunyani yutup, uni ayaq asti kilip, kukum-talkan kilidu.■

²⁴ On münggüz bolsa, bu padixahliktin qikidioqan hëkümranlik kilidioqan on padixahni kersitidu. Keyin yënë bir padixah mëydanqa qikidu, u ilgiriki padixahlarqa ohximaydu; u üq padixahni ëzigë boysunduridu. ■

²⁵ U Hëmmidin Aliy Boluquqıqa karxi kupurluk sözlërne kilidu hëmdë Hëmmidin Aliy Boluquqining mukëddës bëndilirini halsizlanduridu. U kalendarni, hëyt-ayëmlërne wë mukëddës kanunlarni ëzgërtiwetixni këstlëydu. Hudaning mukëddës bëndiliri «üq yerim wakıt» uning hëkümranlikıqa tapxurulidu. □ ■ ²⁶ Andin Hudaning soti eqilidu, buning bilën uning idarë kilix hokuki tartiwelinip, mënggülük üzül-kesil yokitilidu.

²⁷ Lekin uning padixahlikining hokuki, yëni

■ **7:23** Dan. 2:40-44 ■ **7:24** Dan. 2:40-44 □ **7:25** «**üq yerim wakıt**» — tãhminën «üq yerim yil»ni kersitidu. Säl toqırırak desäk, «bir wakıt» («Daniyal» degän kışimning baxka yërliri bilën selixturıqanda) bëlkim Babilliklarning ixlitidioqan yili, yëni 360 künlük wakıtıni kersitixi mumkin. Xunga «üq yerim wakıt», 1260 künni kersitidu. Əsliy aramiy til nushisida, «üq yerim wakıt», «bir wakıt, ikki wakıt wë qoxumqë yerim wakıt» degän xäkildë ipadilëngän. Babilliklar bëzi yilliriqa qoxumqë bir ayni «këbisë ay» dëp katatti; «bir wakıt, ikki wakıt wë qoxumqë yerim wakıt» degän ibarë qoxumqë ayning boluxining mumkinqilixini yokka qıkiridu. Demäk, «üq yerim wakıt» 1290 kün əmäs, bëlki 1260 kün bolidu. ■ **7:25** Dan. 9:27; 11:36; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqa 21:20; 2Tes. 2:3-4; Wəh. 13:1-8

dunyadiki hərkaysi padixahlıqlarning səltəniti wə xəhriti Həmmidin Aliy Boloquqining mukəddəs bəndilirigə, yəni Hudaning Öz həlkiyə ötküzüldü. Uning padixahlığı mənngü bir padixahlıktur, dunyadiki pütün həkümdarlar Uning hizmitidə bolup uningə itaət kildü.■

²⁸ Bu ix mana muxu yərgiqə boldi. Mənki Daniyal, öz oylirim özümni alakzadə kildi, qirayim tatirip kətti. Birəq bu ixni kəlbimdə püküp saklıdim.□

8

Qoçqar bilən tekə həkqidə oşayibanə kərünux

¹ Padixah Bəlxazar təhtkə olturup üqinqi yili, mənki Daniyal ikkinqi bir oşayibanə alamətni kərdüm. □ ² Oşayibanə kərünuxtə, özümni Elam əlkisidiki Xuxan kəl'əsində kərdüm. Kərünuxtə mən Ulay qong əstingi boyida idim.

³ Beximni kətürüp qarısam, ikki münnggüzi bar bir qoçqarning qong əstəng aldida turoşanlikini kərdüm. Uning münnggüzi egiz bolup, bir münnggüz yənə biridin egiz idi; egizrək boləşan münnggüz yənə birsidin keyinrək əşüp qikқанidi. ⁴ Mən qoçqarning oşərb, ximal

■ **7:27** Dan. 2:44 □ **7:28** «**Bu ix mana muxu yərgiqə boldi...**» — 7-babtiki bexarətlər toşrisida «koxumqə səz»imizni kərüng. □ **8:1** «**Padixah Bəlxazar təhtkə olturup üqinqi yili...**» — 8-bab, 1-ayəttin baxlap kitabning qaloşan qışmining həmmisi aramiy tilida əməs, ibraniy tilida yeziloşan.

wə jənub tərəplərgə üsüwatqinini kərdüm. Həqkandak haywan uningə təng keləlməytti wə həqkim həqkimni uning qanggilidin kütquzalmaytti. U nemə qilixni halisa, xuni kılatti, barqanseri həywətlik bolup ketiwatatti.

⁵ Mən bu toqruluk oylawatattim, mana, qərb tərəptin bir tekə putliri yərgə təgmigən halda pütün jahanni kezip yügürüp kəldi. Uning ikki kəzi arisioğa kərünərlik qong bir münggüz əsüp qıqkanıdi. ⁶ U mən dəsləp kərgən həliki əstəng boyida turoğan ikki münggüzlük qoqqaroğa qarap kəhri bilən xiddətlik etildi.

⁷ Mən uning qoqqaroğa yəkin kelip, qəzəp bilən qoqqarni üsüp ikki münggüzini sunduriwətkənlikini kərdüm. Qoqqarning qarxilik kərsətküdək madari qalmioğanidi, tekə uni yərgə yikitip, dəssəp-qəylidi, tekining qanggilidin uni kütquziwalidioğan adəm qıqmidi.

⁸ Tekə barqanseri həywətlik bolup kətti; lekin u heli küqiyip boləqanda, qong münggüzi sunup qüxüp, əslidiki jayidin asmandiki tət xamaloğa qarap turidioğan, kəzgə kərünərlik tət münggüz əsüp qıkti.

⁹ Bu tət münggüzning iqidiki biridin yənə bir münggüz əsüp qıkti. U kiqik münggüz əsüp intayin həywətlik boldi, jənub, xərk tərəplərgə wə «güzəl zemin»ə qarap təsir küqini kengəytti. □ ¹⁰ U intayin həywətlik bolup, hətta samawiy qoxundikilərgə hujum kילוudək dərijigə yətti, samawiy qoxundikilərdin wə yultuzlardin birmunqisini yərgə taxlap, ularn-

□ **8:9 «güzəl zemin»** — Qanaan zemini (Pələstin). Ibraniy tilida «güzəllikning zemini» deyilidu.

ing üstigə dəssidi ¹¹ (u tolimu məqrurlinip, hətta samawiy qoxunning Sərdari bilən təng bolmaqçı bolup, ibadəthanida Sərdarəa atap kündilik qurbanlıq sunuxni əməldin qaldurdi, həmdə Sərdarning ibadəthanisidiki «mukəddəs jay»ni wəyran kıliwətti. □ ¹² Asiylik tüpəylidin Hudaning həlki wə kündilik qurbanlıq qong münggüzgə tapxurulidu). U həkikətəni ayaq asti kılidu; uning barlıq ixliri nahayiti onguxluk boldi.□

¹³ Kəynidin, bir mukəddəs *pərixting* səz kıloqanlıqini anglidim, xuning bilən yənə bir mukəddəs *pərixte* səz kıloqan *pərixtidin*:

— Olayibanə alaməttə kərüngən bu wəkələr, yəni «wəyran kıloquçı» asiylik, kündilik qurbanlıqning əməldin qalduruluxi, həmdə mukəddəs ibadəthanidiki «mukəddəs jay»ning həm Hudaning həlkining ayaq asti kılinixi qanqilik wəqit dawamlıxidu? — dəp

□ **8:11 «Kündilik qurbanlıq»** — Hudaning Musa pəyoqəmbər arkilik quxurgən əmri bilən ibadəthanida hər küni ətigəndə wə kəqtə bir qoza «kəydürmə qurbanlıq» kılinixi kerək. Bu qurbanlıqni bolsa İsrail üqün əng əsaslıq qurbanlıq degili bolidu. «Sərdarning ibadəthanisi» — bu Pərwərdigarning Yerusalemdiki ibadəthanisini kərsitidu, əlwəttə. Muxu ibaridin «Samawiy qoxunning Sərdari»ning «Pərwərdigarning Pərixtsisi» ikənlikini kərgili bolidu. «Pərwərdigarning Pərixtsisi» Məsihning dunyaqə kelixidin burunkı bir saləhitidur. «Pərwərdigarning Pərixtsisi» toqruluk baxqə izahatlırimizni kərüng. □ **8:12 «Asiylik»** — bizningqə «asiylik» muxu yərdə bəlkim «kikiq münggüz» (yəni dəjjal)ning asiylikini kərsətsə kerək (13-ayətni kərüng). Bu səz yənə Hudaning Əz həlkining asiyliknimu kərsitixi mumkin. **«Hudaning həlki»** — ibraniy tilida «qoxun».

sorioqanlikini anglidim. □ ¹⁴ Heliqi pərixta manga jawabən:

— Bu ixlar ikki ming üq yüz keqə-kündüz dawamlixidu. Bu məzgildin keyin muqəddəs ibadəthanidiki «muqəddəs jay» pakizlinip əsligə kəltürülidu, — dedi. □

Pərixta Jəbrailning oqayibanə alamətni qüxəndürüxi

¹⁵ Bu oqayibanə körünüxnü kərgəndin keyin, mənki Daniyal uning mənisini oylawatqinimda, mana, aldimda adəmnin qiyapitidə birsi pəyda bolup ərə turdi. ¹⁶ Ulay əstingining otturisdin:

— Əy Jəbrail, bu adəmgə oqayibanə alamətni qüxəndürüp bər, — degən bir adəmnin küqlük awazini anglidim. ■

¹⁷ Jəbrail yeniməqa kəldi. Kəlgəndə, mən nahayiti kərkup ketip yərgə yikilip düm qüxtüm. U manga:

— Əy insan oqlı, sən xuni qüxinixing kerəkki, bu oqayibanə alamət ahir zaman toqrisididur, — dedi.

¹⁸ U gəp kiliwatqanda mən bihox həlda yərdə düm yatattim. Lekin u manga xundəq bir yenik

---

□ **8:13 «Oqayibanə alaməttə körüngən bu wəxələr, yəni «wəyran kıləuqi» asiylik, kündilik qurbanlikning əməldin qalduruluxi»** — bu ««wəyran kıləuqi» asiylik» bolsa dəl «Sədarəta atap kündilik qəza qurbanlik sunuxni əməldin qaldurux» (11-ayət) həmdə uning ornioqa intayin yirginqlik birhil but selix. 9-bab, 26-27-ayət, 11bab -36-39-ayətnimu körüng). □ **8:14 «pakizlinip əsligə kəltürülidu»** — ibraniy tilida «toqra kılınıdu» yaki «həqkanıy kılınıdu» degən sez bilən ipadilınıdu. ■ **8:16** Dan. 9:21; Luqa 1:26

tegipla meni turoʻuzdi wə munga mundak dedi:

¹⁹ «Mən hozir sanga *Hudaning* oʻzipi kelgan mæzgildə keyinki ixlarning qandak bolidioʻanlikini kersitip berəy. Qunki bu oʻayibanə alamət zamanlarning bekitilgan ahirki nuqtisi toʻrisididir. ²⁰ Sən kergən ikki mungguzluk qoʻqar Media bilən Pars padixahlrini kersitidu. ²¹ Yawa tekə bolsa Gretsiyə padixahliki bolup, kezining otturisidki kezgə kərünərlik mungguz bolsa, uning birinqi padixahidur. □

²² U mungguz sunup ketkəndin keyin ornidin esüp qikkan heliki tet mungguz bu əlning tet padixahlikka belunidioʻanlikini kersitidu. Birak ularning küqi birinqi padixahlikka yetməydu. ²³ Bu padixahliklarning ahirki mæzgilidə, asiylik kiloquqilarning gunahi toxuxi bilən tolimu nomussiz, qigix məsililəni bir tərəp qilalaydioʻan bir padixah məydanə qikidu. □ ²⁴ Uning küqi heli zor bolidu, lekin əməliyətə bu küq əzlükidin qikmaydu; u misli kərülmigən wəyranqilikni kəltürüp qikiridu. Uning ixliri jəzmən onguxluk bolup, nemini halisa xuni qilalaydu. U küqlükləni wə *Hudaning* mukəddəs məmin həlkini yokitidu.

²⁵ Əz ustatliki bilən uning nazariti astida hərqandak hiylə-mikirlik heli ronak tapidu. U kenglidə təkəbburlixip əzini qong tutidu;

□ **8:21 «Yawa tekə bolsa Gretsiyə padixahliki bolup, ...»** — ibraniiy tilida «Yawa tekə bolsa Gretsiyə padixahi bolup, ...». □ **8:23 «qigix məsililəni bir tərəp qilalaydioʻan bir padixah...»** — baxqa birhil tərjimisi: «heli süykəstqi bir padixah ...».

baxkilarning özlrini bihətər hēs kıloğan waqtidin paydilinip tuyuksız zərb kılıp nuroqun kixilərnı hālak kılıdu; u hətta oquqtın oquq «Əmirlərnıng Əmiri»gə qarxi qıkıdu. Lekin u ahirda insanlarnıng kōlisiz hālak kılınıdu.

²⁶ Sanga ayan kılinoğan, ahxamdın ətigəngiqə dawamlaxқан bu oqayibanə alamət əməlgə axmay qalmaydu. Lekin sən uni waqtinqə məhpiy tut. Qünki u kəp künlər keyinki kəlgüsi həkqididur».

²⁷ Mənki Daniyal maqdurumdın kəlip, birnəqqə kün aqrip yetip qaldım. Keyin ornumdın turup yənıla padixahning ixlirida boldım. Lekin bu oqayibanə alamət kənglümni parakəndə kiliwətkənidi. Uning mənisini yexələydiqan adəm yoq idi.□

9

Daniyalning öz həkigə dua kılıxi

¹ Medialik Ahaxweroxning oqlı Dariusning birinqi yilida (u kaldiyələrnıng zeminiqə padixah kılindi) □ ² Yəni təhtkə olturoğan birinqi yili mənki Daniyal muqəddəs yazmilarnı okuxum bilən Pərwərdigarning Yərəmiya pəyoqəmbərgə

□ **8:27 «Uning (oqayibanə alamətning) mənisini yexələydiqan adəm yoq idi»** — 8-babtiki bexarətlər toqrisida «qoxumqə söz»imizni kəring. □ **9:1 «kaldiyələrnıng zemini»** — Babil zeminini kərsitidu. «...padixah kılindi» — Bu ibarə bəlkim Dariusning Pars imperatori Qorəxning astidiki bir padixah ikənlikini kərsitidu. U pütkül Pars üstigə imperator əməs idi.

yətküzgən kalam-bexariti boyiqə, Yerusalemn-
ing harab bolidioğan jaza məzgili yətmix yil
ikənlikini qüxinip yəttim. ■ ³ Xuning üçün
mən Rəb Hudayimoğa roza tutup, bəz rəhtkə
yəginip, kül-topida olturup, uningə yelinip
dua-tilawət qilix bilən izdinixkə bəl baqlidim.
⁴ Mən Pərwədigar Hudayimoğa dua qilip, gu-
nahlirimizni ikrar qilip mundaq dedim:
— «Aħ Rəb, i Seni Öz əmrliringgə itaət
qiloquqilarə wədə-əhdəngdə wapadar bolup,
əzgərməs mehringni üzlüksiz kərsətküqi uluq,
sürlük Təngrim!■

⁵ Biz gunah sadir kildük, qəbihlik kildük; rəzillik
bilən Sening əmr-hökümliringdin waz keqip,
Sanga asiylik kildük, ■ ⁶ Xundakla Sening
naming bilən padixahlirimiz, əmirlirimiz,
ata-bowilirimiz wə pütkül zemindiki həlkə
söz-kalamingni yəküzgən kulliring boləan
pəyoqəmbərlərgə zadi kulak salmidük.

⁷ I Rəb, həkqaniyə Səndila tepilidu, lekin Sanga
asiylik wə wapasizlik qiloanlikimiz tüpəylidin,
bizgə, yəni Yəhudalarə, Yerusalemdikilərgə
wə barlik Israillarə, yekinda bolsun, yirakta
bolsun, Sən bizləni sürgünlükkə həydiwətkən
barlik yurtlarda bolsun, pəkət bügünkidək
yüzimizni kətürəlmigüdək xərməndiliklə
qaldı. ⁸ I Rəb, bizgə, yəni padixahlirimizə,
əmirlirimizgə wə ata-bowilirimizə qimu
yüzimizni kətürəlmigüdək xərməndilik qaldı;
qünki biz Sening aldingda gunah sadir kildük.

⁹ I Rəb Hudayimiz, biz Sanga asiylik qiloan

■ 9:2 Yər. 25:11, 12; 27:7; 29:10

■ 9:4 Qan. 7:9

■ 9:5 Zəb.

106:6; Yəx. 64:4, 5, 6

bolsakmu, Səndin yənila rəhımdillik wə məşpırat-kəqürümlər tepilidu. □ ■ ¹⁰ Biz Sən Pərwərdigar Hudayimizning awazioğa kulak salmay, kulliring bolıjan pəyşəmbərlər arkilik aldimizığa qoyıjan qanun-hökümliringdə heq mangmiduk. ¹¹ Pütkül İsrail Sening Təwrat-qanunıngığa hilaplik kılıp, awazıngığa kulak salmay Seningdin yüz ərıdi. Dərwəkə, Sening kılung Musığa qüxürülgən Təwrat-qanunıda pütülgən lənət həmdə uning kəsəmyadidiki jazalar üstimizgə yaıduruldi; qünki biz Sening aldingda gunah sadir kılduk.■ ¹² Sən Özüng bizgə wə üstimizdin həkümdarlik kılıuqimizığa karita degənliringgə əməl kılıp bizgə zor eıir külpətni kəltürdüng; qünki Yerusalemda kılınıjan ıxlar asman astidiki hərəkəndək baxka yurtta əzəldin kılınıjan əməs! ¹³ Musığa tapılanıjan Təwrat-qanunıda pütülgəndək, bu pütün külpət bizgə qüxürülgən bolsımu, i Pərwərdigar Hudayimiz, lekin biz kəbihliklerimizdin kıl üzüp, həkikitingni qüxinip yetidıjan kılııaysən dəp tehiqə Səndin iltipatingni ətünmiduk. ¹⁴ Dərwəkə Sən Pərwərdigar xu külpətni təyyarlap saklap, bizning üstimizgə qüxürdüng; qünki

□ 9:9 «I Rəb Hudayimiz, biz Sanga asiylık kılıjan bolsakmu, Səndin yənila rəhımdillik wə məşpırat-kəqürümlər tepilidu» — yaki «Rəb Hudayimizda rəhımdillik wə məşpırat-kəqürümlər bardur; qünki biz Uning aldida gunah sadir kılduk» (demək, Huda bizgə rəhımdillik kərsətmıgən bolsa, biz baldurla yökıtilattuk). ■ 9:9 Zəb. 130:3-8; Yııq. 3:22 ■ 9:11 Law. 26:14-45; Qan. 27:15-26; 28:15-68; 29:20; 30:17-20; 31:17, 18; 32:19-25; Yııq. 2:17

Sən Pərwərdigar Hudayimiz, barlıq kıləan ixliringda adil bolup kəlding; birak awazingəa kulaq salmiduk.

¹⁵ Əmdi, Əz küqlük kəlung bilən həlkingni Misirdin elip qıktıng, xunglaxka bögünkidək Əzünggə nam-xəhrət tikliding, i Rəb Hudayimiz, — biz gunah sadir kilduk, biz rəzillik kilduk! ■ ¹⁶ Ətünimən, i Rəb, pütkül həkkanıylikingəa uyğun, Yerusalem xəhiringgə, yəni mukəddəs teqingəa boləan kəhr-əzippingni tohtatkaysən! Qünki bizning ətküzgən gunahlimiz wə ata-bowilirimizning kıləan kəbihliklirining wəjidin, Yerusalem wə həlking barlıq ətraptikilirimizning həkarət obyektı bolup qalduk. ¹⁷ Əmdi i Hudayimiz, kəlungning dua wə tələplirigə kulaq saləaysən, Əzüng üqün wəyran kıləan mukəddəs jayingni jamalingni kərsitip yorutkaysən. □ ¹⁸ I Hudayim, kulaq selip angliəaysən! Bizning wə Sening naming bilən ataləan xəhəring bexiəa kəlgən külpətlərgə nəzər saləaysən! Bizning Sanga iltija kılənimiz əzimizning kəndaktur həkkanıy ix kıləanlikimizdin əməs, bəlki Sening zor rəhimdillikliringəa tayəanlikimiz səwibidindur.

¹⁹ I Rəb, angliəaysən! I Rəb, kəqürgəysən! Kulaq selip anglap amal kıləaysən! Əzüngning nam-xəhriting üqün əmdi təhir kilməəaysən! Qünki Sening bu xəhiring wə bu həlking Əz

---

■ 9:15 Mis. 32:11; Zəb. 105:7; 106:47 □ 9:17 «**kulaq saləaysən, Əzüng üqün ... yorutkaysən**» — ibraniy tilida «Rəbning səwəbi üqün ... yorutkaysən».

naming asasida ataloqanidi!».[□]

Jəbrailning bexarət berixi wə qüxəndürüxi

²⁰ Mən duayimni dawamlaxturup, özüm wə həlkim Israilning gunahlrini ikrar kilip həmdə Hudayimning mukəddəs teqi üqün Pərwərdigar Hudayimoğa yelinip, ²¹ tehi dua kiliwatkinimda, dəsləptə manga oqayibanə alaməttə kəringən Jəbrail degən zat yenimoğa kelip manga qolini təgküzdi. Mən xu qaoqda tolimu qarqap kətkənidim. U kəqlik qurbanlik sunux waqti idi. [□] ²² Jəbrail manga əkil berip mundaq dedi: —

«I Daniyal, mən seni yorutup, ixlarni qongkur qüxinələydiqan kilixka kəldim.

²³ Sən Hudaqə iltija kilixka baxlixing bilənla, jawab-kalam berildi; sən intayin səyülgən adəm boləqəqka, mən sanga uning jawab-kalamini yətküzgili kəldim. Əmdi bu jawab-kalam üstidə puhta oylanəqin, oqayibanə kərunüxni kəngül qoyup qüxəngin:

²⁴ — «*Huda* təripidin «yətmix həssə «yəttə waqit»» sening həlking bilən mukəddəs xəhiring üstigə bekitilgən. Bu waqitlar itaətsizliklərnə tizginləx, gunahlarini tügətitix, kəbihlik üqün kafarət kəltürüx, mənggülük

[□] **9:19 «Əzüngning nam-xəhriting üqün əmdi təhir qilmioqaysən!»** — ibraniy tilida «Əzüning səwəbing üqün əmdi təhir qilmioqaysən!».

[□] **9:21 «...Jəbrail degən zat yenimoğa kelip manga qolini təgküzdi. Mən xu qaoqda tolimu qarqap kətkənidim»** — buning yənə birhil təjimisə: — «...Jəbrail degən zat tezla uqup kelip, manga qol təgküzdi». Əsli tekistni qüxinix birkədər təs.

həkkaniylikni üstün orunoğa koyux, bu oqayibanə alamət bilən pəyoqəmbərlərləning səz-kalamlrini əməlgə axurux həmdə mukəddəs ibadəthanidiki «əng mukəddəs jay» yengibaxtin məsihlinix üçün bekitilgəndur. □²⁵ Xuni bilixing wə qüxinixing kerəkki, Yerusalemlni yengibaxtin əsligə kəltürüp bina kilix buyruqi jakarlanoqandin tartip, Məsih degən əmir məydanoğa qıkkuqə yəttə həssə «yəttə wəqit» qoxuloqan atmix ikki həssə «yəttə wəqit» ətidu. Yerusaleml xəhiri yengibaxtin bina kilinip, məydan-koqılar wə sepil-istiħkam barlikkə kəltürüldü, əmma bu bisərəmjan künlərdə

□ **9:24 «kəbihlik üçün kafarət kəltürük»** — «gunahlarni yepip kəqürüm təminləx» degənliktur. «Law.» 4-bab wə izahatni kəring. **«pəyoqəmbərlərləning səz-kalamlrini»** — muxu yərdə ibraniy tilida «pəyoqəmbərlər» degən səz bilən ipadilinidu. **«mukəddəs ibadəthanidiki «əng mukəddəs jay» yengibaxtin məsihlinix»** — «məsihlinix» yaki «mukəddəs kilinix», Musa pəyoqəmbərgə berilgən mukəddəs qanunoğa əsasən, «mukəddəs puraklik may» sürülük bilən kilinidu («Mis.» 26:9-10ni kəring). Bu uqum ibraniy tilida ««məsih» kilinix» degən səz bilən ipadilinidu. Buning bəxkə birhil tərjimisi: «Əng Mukəddəs Boluquqini məsih kilix — demək, Qutkuzoquqi-Məsihni məsih kilix. «...«yətmix həssə «yəttə wəqit»» sening həlking bilən mukəddəs xəhiring üstigə bekitilgən... .. həmdə mukəddəs ibadəthanidiki «əng mukəddəs jay» yengibaxtin məsihlinix üçün bekitilgəndur» — bu uluq bəxarət wə 25-27-ayətlərdiki bəxarətlərləning təpsilatlrini toqrisida «qoxumqə səz»imizni kəring.

bolidu. □ ■

²⁶ Bu atmix ikki «yëttë wakıt» mæzgili ötkëndin keyin Mësih üzüp taxlinidu, uningda heqnersë qalmaydu. Këlgüsidë bolidiöan ëmirning hëlki bu xëhër bilën mukëddës ibadëthanini gum-ran kılıdu. Bu akiwät këlkündäk besip kelidu; ahiriöiqë jënglër dawamlixidu; u yërdë bolidiöan wëyränqiliklär bekitilgëndur. □ ■

²⁷ U *ëmir Hudaning* hëlkingin köp kismi bilën ahirki bir «yëttë wakıt»ta bir *dostluq* ähdisini takamul kılıdu, lekin bu «yëttë wakıt»ning yer-

□ **9:25 «... Yerusaleمني يengibaxtin ësligë këltürüp bina kılıx buyruki jakarlanoqandin tartip, Mësih degän ëmir mëydanöqa qıkkıuqë yëttë hëssë «yëttë wakıt» köxuloqan atmix ikki hëssë «yëttë wakıt» ötidu»** — kışkiqë: — «bir wakıt», yukirdiki tëshilgë اساسën 360 kün bolsa, «yëttë hëssë yëttë wakıt» (49 wakıt) wë «atmix ikkingin yëttë hëssisi», (434 wakıt), jëmiy bolup «483 wakıt», yëni «Yerusaleمني kaytidin bina kılıxtiki përman»din «Kutkuzoquqi-Mësihning mëydanöqa qıqıxi»öiqë 173880 kün (tëshminën 476 yil) bolidu. Tarihiy tëtqiqatka اساسën, «Yerusaleمني kaytidin bina kılıxtiki përman»ning güxürülüxi miladiyëdin ilgeriki 445-yili yaki 444-yili idi, undaқта «Mësih degän ëmirning mëydanöqa qıqıxi» miladiyë 32-yili yaki 33-yili boluxi keräk. Kitabhan bu pakit-lardin Kutkuzoquqi-Mësihning kim ikënlisini bilëläydu. «Kox-umqë söz»imiznimu körüng. **«Yerusalem xëhiri yengibaxtin bina kılınıp, mëydan-koqılar wë sepil-istihkam barlikka këltürüldü...»** — «sepil-istihkam» degän söz ibraniy tilidiki «haruts» degän sözning tərjimesi boluxi natayin; qoqum birhil istihkamni körsitidu. «Koqılar» iqidiki, «haruts» bëlkim sirtiki bir nërsini körsitidu. ■ **9:25** Nəh. 2:2-8; Luqa 19:35-44 □ **9:26 «Mësih üzüp taxlinidu»** — (yaki «Mësih kesiwetilidu») — muxu ibarë ibraniy tilida adëttë «öltürüldü» dëp ipadilëydu. **«uningda heqnersë qalmaydu»** — yaki, «uning (Mësih-kutkuzoquqining) öltürülüxi özi üqün ëmëstur». ■ **9:26** Luqa 19:41-44

imioqa kəlgəndə, u *ibadəthanidiki* kurbanlık wə axlık hədiyyələri sunuxni əməldin qalduridu. U qaşda «wəyran kılquçı yirginlik nomussizlik» *mukəddəs ibadəthanining* əng egiz jayıoqa qoyulidu. Taki balayı'apət, *yəni Huda* bek-itkən külpət wəyran kılquçı kixining bexioqa yaqduruluquqə xu yərdə turidu».■

10

Tigris, yəni «Dijlə» dəryasi boyida kərgən oqayibanə kərünüx

¹ Kərəx Parska səltənət kılqan üqinqi yili, Daniyal (yənə bir ismi Bəltəxasar bolqan)qa bir həwər wəhiy kılındi. U həwər ixənqliktur — lekin nəhayiti kəttik jəng judunliri toqrisididur. Daniyal bu həwəni qüxəndi wə oqayibanə alamət toqrisida qüxənqigə igə boldi.□

² U qaşda mənki Daniyal toluk üq həptə aq-zar kətürüp matəm tuttum. □ ³ Üq həptigiqə heqkəndə nazu-nemət yemidim, gəx yemidim, xarab iqmədim wə tenimgə puraklık

■ **9:27** Yəx. 28:15, 18; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqa 21:20; 2Tes. 2:3-4 □ **10:1** «**lekin nəhayiti kəttik jəng judunliri toqrisididur**» — yaki «lekin nəhayiti kəttik sinaxlar toqrisididur». □ **10:2** «**toluk üq həptə aq-zar kətürüp matəm tuttum**» — ibraniy tilida «toluk üq həptə... matəm kıldim» — bu məlum bir əlgüqi uruq-tuqkini üqün əməs, bəlkə İsrail həlkəning əlük rohiy həlitigə bolqan matəm, əlwəttə.

may sürmidim. □ ⁴ Birinçi ayning yigirmə tətinqi küni, mən uluq dərya, yəni Dijlə dəryasining boyida turup, ■ ⁵ beximni kətürüp kəzümni asmanqə tiktim, kanap kiyip, beligə Ufazdiki sap altun kəmər baqlıqan bir adəmni kərdüm. ■ ⁶ Uning teni serik yakuttək julalinip, yüzleri qakmaktək yaltirlap, kəzliri yenip turoqan ottək qaknaytti; uning put-qolliri parkirap turidıqan mistək walildaytti; awazi zor bir top adəmning awazidək jaranglaytti.

⁷ Qayibanə kərünüxnı yaloquz mənki Daniyalla kərdüm, yenimdikilər alamətni kərmigənidi. Əmma zor bir wəhimə ularni besip, intayin titrəp ketixti, məkünüwaloqudək yərnı izdəp qeqip kətti. ⁸ U yərdə özüm yaloquz qelip bu karamət qayibanə kərünüxnı kərdüm. Kılqə maqdurum qalmidi, qirayim kattik əzgirip ölük adəmdək bolup qaldim, put-qollirimda bir'azmu maqdur qalmidi. □ ■

⁹ Lekin uning awazini anglidim. Uning awazini angliqan haman yərgə yikilip düm qüxtüm, hoxumdin kəttim. ¹⁰ Mana, tuyuksiz bir kol manga təgdi, meni xuan yələp yərgə tət putluk kilip turoqzdi. ¹¹ Xu zat manga:

— Əy Daniyal, intayin səyülgən adəm! Səzlimni kəngül koyup anglap qüxəngin, ərə turoqin! Qünki mən sening yeningoqə əwətildim, — dedi. U bu səzni kilixi bilən, mən titrigən

□ **10:3 «tenimgə puraklıq may sürmidim»** — ibraniy tilida «özümni məsih kılmidim». ■ **10:4** Yar. 2:14 ■ **10:5** Wəh. 1:13, 14, 15 □ **10:8 «qirayim kattik əzgirip ...»** — ibraniy tilida «xan-xəripim kattik əzgirip ...» yaki «qiraylıqlıkim kattik əzgirip ...». ■ **10:8** Dan. 7:28

haldada ornumdin turdum.

¹² Xuning bilən u manga mundak dedi:

— «Əy Daniyal, qorqma; çünki sən Hudayingning aldida qüxinixkə erixixkə, özüngni təwən tutuxka kəngül qoyoğan birinçi kündin buyan sening dua-tilawiting ijabət kılındi; eytkanliring üqün mən yeningoğa əwətildim. □ ¹³ Lekin, «Pars padixahlığining əmiri» manga qarxi qikip yolumni yigirmə bir kün tosuwaldi. Mən Pars padixahlirining yenida özüm yaloquz qaloqaqqa, bax əmirlərdin biri Mikail manga

---

□ **10:12 «... sən Hudayingning aldida qüxinixkə erixixkə... kəngül qoyoğan»** — bu yərdiki «qüxinix» nemini kərsitidu? Yərəmiya pəyoqəmbərgə yətküzülgən «Yerusalemning harab bolidioğan jaza məzgilining waqti 70 yıl» toxay degən waqıtta Daniyal dua kılıxka baxlıdi. Daniyalning arzu-istiki xuki, 70 yılning toxuxi bilən, Hudaning səltəniti dərhal pəyda bolsun degənliktin ibarət idi. Lekin 7-, 8- wə 9-babtiki qayibanə alamətlər uningoğa, az degəndimu yənə 70 «yəttə waqıt»ning ötüxi kerəklikini kərsətkən. Xu ixlar uning deginidək: «Daniyalning kənglini parakəndə kiliwətti. Uning mənisini yexələydioğan adəm yoq idi». Xuning bilən u ümidsizlənməy, bu uzun waqıttiki «keqiktürüx»ni qüxinix üqün kəngül qoyidu. 10-babtiki qayibanə alaməttə bolsa, bu waqıtning yənıla həm uzun həm japalix ikənliki kərsitilidu. Xuning bilən, bu həwərnı qəbul kılıx üqün u oşəyrətlik, maşdırluq boluxi kerək.

yardəm qiloqli keldi. □ 14 Mən sanga ahirki zamanlarda hëlkingning bexioqa kelidioqan ixlarni qüxëndürgili keldim. Qünki bu oqayibanə alamət көp күnlər keyinki kəlgüsi toqrisididur».

15 U mangan bu gəpni kiliwatqanda, pəkətla yərgə qarqinimqə zuwan sürəlməy turup qaldim. 16 Mana, goya adəmgə ohxaydioqan birsi qolini uzitip ləwlimni silap qoywidi, mən aqzimni eqip aldimda turuqioqa:

— Təksir, bu oqayibanə kərünüxtin iq-iqimdin azablinimən, maqdurumdin kəttim.

17 Təksirimning kəminə qulliri kandakmu sili təksirim bilən səzlixikə petinalayttim? Qünki həzirla maqdurum tügəp, nəpəsim üzülüdu, — dedim.

18 Andin goya adəmgə ohxaydioqan biri meni yənə bir qetim silap, maqdur kirgüzdi 19 wə:

— I intayin səyülgən adəm, qorkma! Sanga

□ 10:13 «**Pars padixahlığining əmiri**» — bəlkim intayin küqlük birhil jin bolup, Pars rayonlirida Xəytanning pilanlirini bəja qiloquqi boluxi mumkin. «**Pars padixahlirining yenida özüm yaloquz qaloqqa..**» — bu səzlər muxu pərixtingin wəzipsisining xu padixahlarning qilməqçi boləqan yamanlıqini tosux yaki bolmisa, ularəqa yahxi tərəpkə yüzlinixkə təsir yətküzüxtin ibarət boləqanlıqini kərsətsə kerək. «**mən Pars padixahlirining yenida özüm yaloquz qaloqqa, bax əmirlərdin biri Mikail mangan yardəm qiloqli keldi**» — baxqa birhil tərjimisi: — «lekin bax əmirlərdin biri Mikail mangan yardəm qiloqli keldi. Mən uni Pars padixahlirining ixlirini bir tərəp qilixqa qaldurdum». «**bax əmirlər**» — muxu yərdə Hudaning yuqiri mərtiwilik pərixtilirini kərsətsə kerək («Yəh.» 9-ayətni kərüng).

aman-hatirjæmlik boloyay. Oʻayrætlik bol, æmdi oʻayrætlik bol! — dedi.

U xu sèzni deyixi bilænla manga tehimu maoydur kirdi. Mæn:

— Tæksir yænæ sèz qiloyayla, qünki sili manga maoydur kirgüzdila, — dedim.

²⁰ U mundak dedi:

— «Mening kexingoyæ nemigæ kælgænlikimni bilæmsæn? Mæn æmdi kaytip berip, «Parstiki æmir» bilæn jæng qilimæn; mæn u yærgæ baroyandin keyin, «Gretsiyædiki æmir» moydanoyæ qikidu. ²¹ Lekin mæn berixtin awwal hækiketning kitabida pütülgæn wæhiylærni mæn sanga bayan qilimæn.

Bu ixlarda silærning æmiringlar Mikaildin baxka, manga yardæm beridoyan heqkim yok.□

11

¹ Mæn Medialik Darius padixah boloyan birinçi yilidila, uni mustæhkæmlæx hæm küqæytix üqün ornumdin kozoyaloyanidim. ² æmdi mæn sanga hækiketni eytip beræy: —

Buningdin keyin Parska yænæ üq padixah hækümranlikka qikidu; keyin tötinçi padixah

□ **10:21 «hækiketning kitabi»** — Mukæddæs Kitabni kersitidu. Xu qaoydiki «hækiketning kitabi» Daniyal pæyoqæmbærning dæwridin ilgiri barlik nazil qilinoyan Tæwrat kisimliridin tærkib tapkan, ælwætæ. **«silærning æmiringlar Mikail»** — bu sèz Mikail bax pærixting Israiloyæ alayitæn mæs’ul boloyanlikini ayan qilidu.

qikip, baxqa padixahlardindimu koʻptin koʻp mal-dunyani topaydu; u mal-dunyaliridin qudrat tepib, hamma yurtlarni Gretsiyaga jang qilixqa koʻzoqaydu. □

³ Uningdin keyin kuqluk bir padixah maydanoqa qikidu. U zor padixahlikni idarə kilip, nemini halisa xuni kilidu. □ ⁴ Lekin u hoʻkuk yurguzuwatkinida, padixahlikni parqilinip asmanning tot xamal teripigə belunup ketidu. Uning tahtigə əwladliri warislik qilalmaydu, keyinki padixahlik u hoʻkum surgən waqtidiki dək kuqluk bolmaydu; qunki uning padixahlikni aqdurulup, baxkilaroqa təwə bolup ketidu.

⁵ Uningdiki sardarlarning iqidin biri «jənubiy padixah» bolup kuqiyidu; lekin yənə bir sardar uningdinimu kuqluk bolidu wə əzining tehimu

---

□ **11:2 «Buningdin keyin Parsqa yənə uq padixah hoʻkumranlikqa qikidu; keyin totinqi padixah qikip...»** — bu 11-babtiki bexarətlər nahayiti təpsiliy kərsitilgən. Biz muxu yərdə təpsilatli ri toqruluk koʻp izahət bərmiduk, bularni «Koʻxumqə səz»imizgə kirguzduk. Kitabhanlarning əzliri «ottura xərk»ning tarixi toqruluk hərkəndək kitabtin bu bexarətlərnin qandək əməlgə axuruloqanlikini kəraləydu. Asasən bu aldin eytiloqan ixlar miladiyədin ilgiri ki 530-164-yillar dawamida yuz bərgən. Lekin 36-ayəttin baxlap, bexarətlər ahirki zamandiki ixlaroqigə ətidu. □ **11:3 «Uningdin keyin kuqluk bir padixah maydanoqa qikidu»** — bu padixah «buyuk Iskəndər», Gretsiyənin birinqi imperatori.

qong padixahlikini soraydu. □ ⁶ Birnəqqə yil ötkəndin keyin, *jənubiy padixah ximaliy padixah* bilən ittipak tüzidu; jənubiy padixahning kizi xu ittipakni mustəhkəmləx üqün ximaliy padixahning yenioqa baridu. Lekin keyin bu kiz erixkən hokukidin məhrum kilinidu; ximaliy padixah özimu hokukini qolida tutalmay, məzmut turalmaydu. Bu kiz wə uni elip kəlgənlər, uning balisi həm xu waqıtlarda uni qolliuquqilarning həmmisigə satkunluk kilinidu.□

⁷ Həlbuki, uning *ata jəmət* tuoqkinidin biri qoxunning hokukini qolioqa elip *padixah bolup*, ximaliy padixahning qoroqinioqa besip kirip,

---

□ **11:5 «Uningdiki sərdarlar»** — yaki «uningdiki əmirli».
«Uningdiki sərdarlarning iqidin biri «jənubiy padixah» bolup küqiyidu» — bu bexarəttiki «jənubiy padixah»lar xübhısizki, Misirning padixahlırini kərsitidu (8-ayətni kərüng), birinqisi «Pitolimi soter» (miladiyədin ilgiriki 323-285-yillarda həküm sürgən). □ **11:6 «jənubiy padixah ximaliy padixah bilən ittipak tüzidu»** — ibraniy tilida pəkət «ular ittipak tüzidu» deyilidu. Bu bexarəttiki «ximaliy padixah» xübhısizki tarihta Suriyə degən rayonda həküm sürgən. Birinqi «ximaliy padixah» bolsa Silyukus nikator (Silyukus I) bolup, əslidə Misir padixahı «Pitolimi soter»ning qong generalı idi. U miladiyədin ilgiriki 312-280-yillarda təhtkə olturoqan. **«bu kiz erixkən hokukidin məhrum kilinidu»** — ibraniy tilida «bu kiz bilikining küqidin məhrum bolidu». **«uning balisi həm ...»** — ibraniy tilida «uning tuoqkini...». Bəzi kona kəqürmilərdə «uni tuoduroquqi həm...» deyilidu.

ularoqə qarxi hujum kilip qong oʻlibə kilidu. □

⁸ U ularning ilah-butliri, kuyma məbudliri wə buthaniliridiki altun-kümüxtin yasaloqan jam-qaqilarni Misiroqə elip ketidu. U birnəqqə yil ximaliy padixahʻtin əzini neri kilidu. □ ⁹ Ximaliy padixahʻ jənubiy padixahʻning zeminiqə besip kiridu, lekin ahiri əz yurtioqə qekinidu. □

¹⁰ Ximaliy padixahʻning xahzadiliri koʻzoqilip, zor koʻxun təkilləydu. Xahzadilərdin biri kəlkündək kelip jənubqə besip kiridu. Keyin u yənə jəng kilip, düxmən koʻroqiniqimə besip kiridu. □ ¹¹ Jənubiy padixahʻ kattik oʻzəptə koʻxun tartip jənggə atlinip, ximaliy padixahʻqə hujum kilidu. Ximaliy padixahʻ zor bir koʻxunni jənggə salidu, lekin uning xu zor koʻxunni məoqlup bolup əsirgə elinidu.

¹² Xu zor koʻxunning əsirgə elinixi bilən jənubiy padixahʻ intayin məoqrurlinidu. U tümənligən adəmlərnə yokitidu, birək uning oʻlibisi uzun dawamlaxmaydu. ¹³ Qünki ximaliy padixahʻ yurtioqə kaytip, burunkidinmu kəp wə küqlük koʻxun təkilləydu. Bekitilgən yillar toxqandin keyin u zor kudrətlik koʻxunni kəp təminatlar

---

□ **11:7 «uning ata jəmət tuoqkinidin biri»** — ibranij tilida: — «uning yiltizliridin biri». **«...padixahʻ bolup»** — ibranij tilida «...uning (yəni jənubiy padixahʻning) ornioqə turup,...» dəp ipadilinidu. **«...biri, koʻxunning hoʻkukini kəlioqə elip padixahʻ bolup,...»** — baxqə birhil tərjimisi «... biri, u bolsa uning (ximaliy padixahʻning) koʻxunioqə qarxi qiqip,...» □ **11:8 «kuyma məbudliri»** — yaki «əmiriliri». **«buthaniliridiki altun-kümüx...»** — yaki «ularningki altun-kümüx...». □ **11:9 «jənubiy padixahʻning zemini»** — Misirni kərsitidu. □ **11:10 «Keyin u yənə jəng kilip,...»** — yaki «U kaytip, andin jəng kilip,...».

bilən qoxup baxlap kelidu. ¹⁴ U qaşqda nuroşun kixilər jənubiy padixahqa qarxi turup uningoşa qarxi qozqilang ketüridu. *I Daniyal* — sening hëlking iqidiki zorawanlar muxu şayibanə alaməttiki bexarətni əməlgə axurmakqi bolup, yoşanqilik qilidu, lekin ular məşlup bolidu. ¹⁵ Ximaliy padixah potəy selip mustəhkəm xəhərnı muhasirə hujumi kılıp besıwalıdu. Jənubdiki küqlər, hətta əng hil qoxunlarmu bərdaxlık berəlməydu, ularning qarxilik qılqudək küqi qalmaydu. ¹⁶ Ximaldiki tajawuzqi bolsa əzi halioşanqə ix qilidu, uningoşa heqkim qarxilik qılalmaydu. U «güzəl zemin»ni ixoşal qilidu; uning qolıda uni wəyran qılquqi küq bolidu. □ ¹⁷ *Ximaliy padixah* bəl başlap padixahlıkidiki barlık küqlərni səpərwər kılıp *Misiroşa* yol alıdu; u *Misir* bilən əhdə tüzıdu, əzi əhdıdə turoşandək qilidu. Birak *Misirning* həkımiyıtını aşdrurux üqün u ayallırınıng bir qızını *Misir* padixahıoşa berıdu. Lekın *qızı* atısı tərəptə turmaydu, unı qollımaydu. □

¹⁸ Keyın u dengız boyıdiki yurtlaroşa hujum kılıp,

□ **11:16** «güzəl zemin» — Qanaan zemını, yəni Pələstin. «uning qolıda unı wəyran qılquqi küq bolidu» — ıbranıy tilıda «uning həlakitı unıng qolıda bolidu». □ **11:17** «...küqlərni səpərwər kılıp Misiroşa yol alıdu» — «jənubiy padixahlık»ning Misir ikənlikı 8-ayəttın kerünıdu. «u Misir bilən əhdə tüzıdu, əzi əhdıdə turoşandək qilidu» — baxqa birhil tərjimısı «uning bilən birnəşqə durus adəmlər billə barıdu; u öz bekitkinını əməlgə axurıdu». «Birak Misirning həkımiyıtını aşdrurux üqün...» — ıbranıy tilıda «Birak Misirning həkımiyıtını qiritix üqün...».

nuroqun adəmlərni əsirgə alidu. Lekin yat bir sərdar uning kixilərni har kixilirini qəkləydu wə əksiqə, uning bu harlaxlirini əzigə yanduridu. □ ¹⁹ U öz yurtidiki qoroqanlaroqa qekinip kelidu. Lekin ahirida u putlinip yokilip ketidu. □ ²⁰ Keyin uning orniqa yənə bir padixah təhtkə olturidu; u padixahlikning əng xan-xərəplik jayioqa bir zalim alwangbegini əwətidu. Lekin u uzun ətməyla, malimanqilikmu bolmay, jəngmu bolmay əltürülidu». □

Pərixta qüxəndürüxnı dawamlaxturidu — əxəddiy ximaliy padixah

²¹ — «Xuningdin keyin pəs bir adəm uning orniqa çiqip ximaliy padixahlikni alidu; əmma padixahlikning hərmət-xəhriti uningə qə qəwə bolmaydu, dəp qarilidu; lekin u həlkning asayixlik pəytidin paydilinip, yaləqçilik wasitiliri bilən həkimiyətni tartiwalidu.

²² Zeminiqa kəlkündək besip kirgən küqlərni u həm kəlkündək hujum kilip yokitidu, xuningdək u həttaki «*Hudaning* əhdisidə

□ **11:18** «**nuroqun adəmlərni əsirgə alidu**» — yaki «nuroqun yurtlarnı igiləydu». □ **11:19** «**U öz yurtidiki qoroqanlaroqa qekinip kelidu**» — yaki «U öz yurtidiki qoroqanlaroqa nixan kilip diqqət kilidu». □ **11:20** «**padixahlikning əng xan-xərəplik jayi**» — bu yərdə «əng xan-xərəplik jayi» bəlkim muqəddəs ibadəthanini kərsitidu. Yənə birhil tərijimə kiləanda, «padixahlikning xan-xəripini bezəx üçün bir zulum saloquqini əwətidu» degəndək bolidu.

bekitilgən əmir»nimu yökitidu. □ ²³ Xərtnamə tüzüx arqılık u baxka yurtlarni aldaydu; adəmliri kiqik bir qoxun bolsimu, lekin uning küqi awup-awup, küdrət tapidu.

²⁴ U halayiqning asayixlik pəytidin paydilinip, əng bay əlkiyərgə tajawuz qilip kirip, atiliri yaki atilirining atiliri zadi qilip bakmioqan ixlarni qilidu, yəni u oljini, oənimətlərnəni wə nuroqun bayliqlarni qol astidikilirigə üləxtürüp beridu; məlum bir məzgilgiqə qoroqanlaroqimu hujum qilix kəstidə bolidu. ²⁵ U öz küqini ixqa selip qong oəyrət bilən qozoqilip, zor qoxunni baxlap, jənubiy padixahqa hujum qilidu. Jənubiy padixahmu nahayiti zor küdrətlik bir qoxun bilən jənggə atlinidu. Ləkin jənubiy padixah hainlarning yoxurun suyikəstigə uqrap, muwəppəkiyəət qazinalmaydu. ²⁶ Qünki uning nazu-nemətlirini yegənlər uni yiqitidu. Uning qoxuni həmmə yərgə tarkilidu; nuroqunliri oltürülidu. □

²⁷ Keyin, bu ikki padixah bir-birini kəstlixip, yaman niyəət bilən bir dastihanda tamaq yeyixip, bir-birigə yaloqan gəp qilixidu; ləkin bu ixlər həqkimgə payda yətküzməydu, qünki bu ixlarning ahiri pəkət bəlgiləngən waqittila bolidu. □

□ **11:22 «Hudaning əhdidə bektilgən əmir»** — muxu yərdə muqəddəs ibadəthanidiki «bax kaqin»ni kərsitidu. Oniyas isimlik kixi, bax kaqin wə bək adil kixi bolup, Suriyəning «Antiokus Epifanis» degən padixahi təripidin miladiyədin ilgiriki 172-yili oltürölgən. □ **11:26 «uning nazu-nemətlirini yegənlər»** — demək, əng ixənqlik adəmliri. □ **11:27 «bu ixlarning ahiri pəkət bəlgiləngən waqittila bolidu»** —

muxu sirlük səzlər toqruqluk «qoxumqə səz»imizni kərüng.

²⁸ *Ximaliy padixah* nuroqun mal-mülüklərni elip öz yurtioğa kaytidu. U kənglidə Hudaning həlki bilən tüzgən mukəddəs əhdigə qarxi turidu; xuning bilən u əhdigə qarxi hərəkətlərni kilip, andin öz yurtioğa kaytidu.

²⁹ Bəlgiləngən wakitta ximaliy padixah yənila jənubka tajawuz kilidu; lekin bu kətimki əhwal ilgirikigə wə yənə kelip əng ahirki kətimkisdiki bilənmü ohximaydu. □ ³⁰ Qünki Kittim arilidin qıqқан kemilər hujum kilip kelidu. Xunga u dərd-ələm bilən qekinidu wə *Hudaning* Əz həlki bilən tüzgən mukəddəs əhdisigə qarap intayin oşəzəplinidu, uningoğa qarxi halioşinini kilidu; xundakla qekinip yanqanda mukəddəs əhdigə asiylik kilouqilarni ətiwarlaydu. □ ³¹ Uning tərpidə turoşan birnəqqə küqlər qoroşan bolqan mukəddəs ibadəthanini bulqaydu, «kündilik kurbanlik»ni əməldin kalduridu wə «wəyran kilouqi yirginqlik nomussizlik»ni uning ornioğa koyidu. □ ■ ³² U mukəddəs əhdigə

□ **11:29 «lekin bu kətimki əhwal ilgirikigə wə yənə kelip əng ahirki kətimkisdiki bilənmü ohximaydu»** — baxqa birhil tərjimisi: — «lekin bu kətimki ahirki əhwal ilgirikigə ohximaydu». Bu beşarət (təřimimiz boyiqə) toşruluk «koxumqə səz»imizni kəşung. □ **11:30 «Kittim arilidin qıqқан kemilər»** — «Kittim» həzirki «Seprus» degən ottura dengizdiki aral. Bu beşarət xübşisizki, miladiyədin ilgiriki 168-yili, Rim imperiyəşining kemiliri Kittim arilidin qıqip Antiokuş Epifanışka (Misiroğa tajawuz qilqan waktida) hujum qilqinini kəşitidu. □ **11:31 «koroşan bolqan mukəddəs ibadəthana...»** — yaki «mukəddəs ibadəthana wə qoroşan...». **«kündilik kurbanlik»** — 8:11diki izahatni kəşung. ■ **11:31** Dan. 7:25; 9:27; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqa 21:20; 2Tes. 2:3-4

hainlik qiloʻuqilarni huxamət-hiyliğərlik bilən qirıkləxtüridu; lekin öz Hudasini dost tutquqi həlk bolsa kəysərlik bilən hərəkət kılıdu. ³³ Həlk iqidiki akillar nuroqun kərindaxliriqə təlim yətküzidu; lekin birnəqqə künlər ularning bəziliri kiliqta yikilidu, otta kəydürülüp öltürülidu, zindanoqə qūxidu yaki bulang-talangqə uqraydu. ³⁴ Yikiloqan waqitlirida, Hudaning həlki azoqinə yardəmgə igə bolidu. Əmma nuroqun kixlər ularning kətiriqə huxamət-hiyliğərlik bilən sokunup kiridu. ³⁵ Bəzi akillar yikilidu. Lekin ularning yikilixi əzlrining sinilixi, tawlinix-tazilinixi, kiyamət künigiqə paklinixi üqündur. Qünki ahirət Huda bəlgiligən waqittila kelidu. □ ■

³⁶ Ximaliy padixah öz məyliqə kiliweridu; u təkəbburlixip, özini hərəkəndə ilahlardinmu uluqlap üstün koyup, hətta həmmə İlahlarning İlahi Boləuqiqa əjayib kupurluq səz kılıdu; taki Hudaning oəzipi toluq təkülgən künigiqə u dawamlıq zor rənaq tapidu. Qünki Hudaning bekitkini əməlgə axmay qalmaydu. ■ ³⁷ Bu padixah ata-bowiliri qoqunoqan ilahlaroqimu pisənt qilmaydu, ayallarəqimu heqkəndəq həwəs qilmaydu. Əməliyəttə u hərəkəndəq ilahni hərmətliməydu, qünki u özini hərəkəndəq

---

□ **11:35 «Qünki ahirət Huda bəlgiligən waqittila kelidu»** — muxu yərdə, bexarət «Antioqus Epifanis»ning dəwridin, ahir zamanəqə etidu. ■ **11:35** Dan. 12:10 ■ **11:36** Dan. 7:25; 9:27; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqa 21:20; 2Tes. 2:3-4; Wəh. 13:1-8

ilahın uluq döp karaydu. □ ³⁸ Bularning ornida u «küqlər ilahı»ni hөрmөtlөydu; uning atabowilirimu əzəldin qoқunmioqan bu ilahni bolsa u altun, kümөx, yaқut wə baxқа kimmөtlik sowoqatlarni təқdim kilip hөрmөtlөydu. ³⁹ U əng mustəhkəm qoroqanlarni xundaq bir oqəyriy ilahқа tayinip igilөydu. Kimki uning hөkөmranliқioqa bekinsa, u xularoqa xərəplik mənsəp beridu, ularni kəpқilikni baxқuridioqan kilidu wə in'am süpitidə yər-zeminni təқsim kilip beridu.□

⁴⁰ Ahir zaman kəlgəndə, jөнubiy padixah əskər qıқirip uningoqa hujum kilidu. Ximaliy padixah jəng harwiliri, atliқ əskərlər wə nuroqun kemilər bilən kuyundək uningoqa қayturma zərbə beridu. U barliқ yurtlaroqa tajawuz kilip, kəlkündək texip kəng yər-zeminlarni basidu. ⁴¹ U hətta «güzəl zemin»oqa besip kiridu; nuroqun əllər azdurulup yikətilidu. Ləkin bular, yəni Edomlar, Moablar wə Ammonlarning qongliri uning қolidin қutulup қalidu.

□ ■ ⁴² Ximaliy padixah barliқ dөлətlərgə қolini sozidu, Misir zeminimu keqip қutulalmaydu.

⁴³ U Misirning altun-kümөx bayliқliri wə baxқа kimmөt bahalıқ buyumlirini talan-taraj kilidu.

□ **11:37 «ayallaroqimu heqқandak hөwəs kilmaydu»** — yaki, «u ayallar ətiwarlaydioqan ilahқimu hөрmөt kilmaydu».

□ **11:39 «... oqəyriy ilahқа tayinip igilөydu»** — yaki, «... oqəyriy ilahқа hujum kilidu». Yənə birhil tərјimisi: «U əng mustəhkəm qoroqanlarni igiləp, u bu ilahқа qoқunuxni bəpa kilidu». **«inam süpitidə...»** — yaki «məlum bir bahada (setiwetip),...». □ **11:41 «güzəl zemin»** — Qanaanni (Pələstinni) kərsitidu.

■ **11:41** Wəh. 12:6

Liwiyəliklər wə Efiopiyiliklər uningəya boysunup əgixidu.

⁴⁴ Keyin xərk wə ximaldin kəlgən xəpilər uni alakzadə qilidu. U tehimu dəroəzəp bolup nuroşun kixini qiroşinqilik qilip ɵltürimən dəp jəng qozəydu ⁴⁵ Wə dengizlarning otturisida, kɵrkəm mukəddəs taş tərıpigə orda qedirlirini tikidu. Lekin uning əjili xu yərdə toxidu wə həqkim uni qutkuzmaydu».□

12

Qiyamət küni

¹ — «U qəşda, qerindaxliringni «qoşdıoşuqi uluş əmir» Mikail məydanəya qıkidu. Bir azablık məzgil bolidu; yurt-dələt barlıkka kəlgəndin buyan, xundak qong balayi'apətlik məzgil bolup bakmioşan. Birak xu qəşda həlking qutkuzulidu; ularning iqidiki nami həyatlık dəptirigə pütülgənləning həmmisi

---

□ **11:45 «dengizlarning otturisida»** — demək, Ottura Dengiz wə ɵlük Dengizning otturisida. «**kɵrkəm mukəddəs taş**» — Yerusalem selinoşan «Zion teşini»ini kərsitidu. Bu ayətning baxqa bir hil tərjimisi: «...dengizlər wə mukəddəs taş arisida...».

nijatlikka erixidu. □ ■ 2 Tuprakta yatqan ölüklərdin nuroqunliri tirilidu. Ular mənggülük həyattin bəhrimən bolidu; qaloqlanliri nomusta həm mənggülük rəsəwəqilikka tirilidu. ■

3 Aqillar asmandiki gümbüzdək parlak julalididu; nuroqun kixilərnı həkqaniylik yolioqa baxlap kirqənlər yultuzlaroqa ohxax əbədil'əbəd parlap turidu». ■

4 U mənə yənə:

— I Daniyal, sən əmdi bu sözlərnı tohtat; məzkur kitabning taki dunyaning ahırkı künlirigiqə xu peti turuxı üqün uni piqətləp məhürliwətkin. Nuroqun kixilər uyan-buyan yürıdu wə bilim axıdu, — dedi. □ ■ 5 Mənki Daniyal kərdümki, mana ikki zat, biri dəryaning bu tərıpidə, yənə biri dəryaning u tərıpidə turuptu. 6 Ulardın biri

□ **12:1 «kerındaxlırınğ»** — ıbranıy tilıda «həlkıngning balılıdı» değən söz bilən ipadılınıdu. **«koşdıoquı uluq əmir»** — «əmir» muxu yərdə, xübhısızkı «qoıg pərixte» mənısidə. Muqəddəs Kitabtiki baxka yərlərdın xu hulasıgə kelımozkı, Mikail değən pərixte «bax pərixte»dur («Yəh.» 9-ayət, «Wəh.» 12:7). **«Mikail məydanoqa qıkıdu»** — baxka birhil tərjimisi «Mikail bir tərəptə turıdu». Demək, Mikail əslidə İsrail həlkiğə muhəpizət berıdu. Lekin u hazır bu muhəpizətqi rolını wakitlik bir yaqka koyıdu. **«...ularning iqıdiki nami həyatlik dəptirigə pütülgənlərnıng həmmisi nijatlikka erixıdu»** — bu bəbtiki uluq bəxarətlər toqrulukmu «koşumqə söz»imizni kərünğ. ■ **12:1** Mat. 24:21 ■ **12:2** Yəx. 26:19; Mat. 25:46; Yh. 5:29; Ros. 24:15 ■ **12:3** Pənd. 4:18; Mat. 13:43

□ **12:4 «sən əmdi bu sözlərnı tohtat»** — yaqi, «sən əmdi bu sözlərnı yoxurup koy». **«Nuroqun kixilər uyan-buyan yürıdu wə bilim axıdu»** — yaqi «Nuroqun kixilər tətqıq kılip, bilim axurulıdu». Bu bəxarət yənə «Am.» 8:12 bilən munasiwətlık boluxı mumkin. «Koşumqə söz»imiznimu kərünğ. ■ **12:4** Wəh. 5:1-5; 22:10

dərya süyi üstidə turoqan aq kanap kiyim kiygən zattin:

— Bu karamət ixlar tügigiqə qanqilik waqit ketidu? — dəp soridi.■

⁷ U dərya süyi üstidə turoqan, kanap kiyim kiygən zat ong wə sol qolini asmanqa karitip kətürüp, Mənggü Həyat Boluquqining nami bilən kəsəm kilip:

— Bir waqit, ikki waqit, qoxumqə yerim waqit ketidu. *Hudaning* mukəddəs həlkini parqilioquqi horluq ahirlaxkanda, bu ixlar tügəydu, — dedi.□ ■

⁸ Uning səzini angliqan bolsammu, mənisini qüxənmidim. Xunga mən:

— Təksir, bu ixlarning aqiwiti kandaq bolidu? — dəp soridim.

⁹ U mangu mundaq dedi:

— «Əy Daniyal, yolungqa mang, qünki bu səzlər ahir zamanociqə məhpiy tutulup yepiklik turidu.

■ ¹⁰ Nuroqun kixilər tazilinidu, paklinidu wə tawlinidu. Rəzillər bolsa, dawamlıq rəzillik kiliweridu; ulardin heqkim buni qüxinəlməydu, birak aqillar qüxinidu. ¹¹ Kündilik qurbanlıq sunuxni əməldin qalduroqan kündin tartip, yəni «wəyran kiloquqi yirginqlik nomussizlik» qoyuloqan waqittin baxlap, bir ming ikki yüz toqsan kün ətidu. ¹² Ahirociqə sadıq bolup, bir ming üq yüz ottuz bəx künni kütüp ötküzgənlər

---

■ **12:6** Dan. 10:5 □ **12:7** «**Bir waqit, ikki waqit, qoxumqə yerim waqit ketidu**» — muxu yərdə «bir waqit, ikki waqit, qoxumqə yerim waqit» degini, yukirida 7:25diki izahatta təhlil qilənimiz toqra bolsa, təhminən üq yerim yilni, top-toqra 1260-künni kərsitidu. ■ **12:7** Wəh. 10:5, 6 ■ **12:9** Wəh. 5:1-5; 22:10

nemidegən bəhtlik-hə!

¹³ Əmma sən bolsang, ahirqiqə yolungda mengiwərgin. Sən aram tapisən, wə künlərnin ahirida nesiwənggə muyəssər boluxqa qayta tirilisən».□

□ **12:13 «kūnlərnin ahirida»** — Məsihning dunyaya qaytip kelidigan küni.

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5